

DZIEJE JATEK SZEWSKICH W KRAKOWIE

Powodem do napisania niniejszego artykułu stała się duża wystawa, zorganizowana przez Muzeum Historyczne m. Frankfurtu n. Menem (Historisches Museum Stadt Frankfurt am Main) w okresie od lutego do maja 1991 roku: *Brücke zwischen den Völkern — zur Geschichte der Frankfurter Messe* (Mosty między narodami — z historii targów frankfurckich). Okazją był jubileusz 750-lecia ich istnienia. Wśród zgromadzonych tam obiektów, pochodzących z ponad 20 międzynarodowych kolekcji muzealnych, znalazły się także eksponaty ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, a jednym z nich był niewielki olejny *Widok wnętrza jatek szewskich w Krakowie* (27 × 38,5 cm) pędzla Teodora Baltazara Stachowicza (1800–1873), do którego autorce przyszło opracować tekst hasła w katalogu wystawy¹. Zgromadzone przy tej okazji materiały znacznie przekraczały przewidywaną objętość tekstu — i tak jeszcze później skróconego przez wydawcę — stąd pojawił się pomysł poświęcenia jatkom szewskim osobnego artykułu, zwłaszcza że mógł on zostać uzupełniony o dość obszerny materiał ilustracyjny.

* * *

W wydanym 5 czerwca 1257 roku, na wiecu w pobliżu wsi Kopernia, akcie lokacji Krakowa książę Bolesław Wstydliwy (1226–1279), wraz z matką Grzymisławą (zm. 1258) i małżonką Kunegundą (1234–1292), zobowiązał się do wzniesienia swym kosztem sklepów do sprzedaży sukna i kramów dla przekupniów (*camerae ubi panni venduntur et... camerae institorum, que Cram vulgariter appellantur*²). Wśród tych ostatnich znalazły się także sklepy szewskie, którymi mogli swobodnie dysponować trzej wójtowie świeżo lokowanego miasta, zyskując zarazem wieczyste uwolnienie tych kramów od wszystkich czynszów na rzecz panującego³.

Decyzja ta spowodowana była troską władcy o rozwój handlu, stanowiącego poważne źródło jego dochodów⁴. Stąd też Bolesław Wstydliwy w dokumencie lokacyjnym Krakowa nie ograniczył ilości kramów, ław i jatek, zezwalając na ich swobodny rozwój, uwarunkowany jedynie lokalnymi potrzebami⁵. Ta dalekowzroczna polityka rychło zaczęła przynosić efekty. Szybko wytworzył się zwyczaj odbywania cotygodniowych targów we wtorki (potwierdzony źródłowo od 1325 roku). Większe znaczenie miały stałe dwa jarmarki, organizowane na wiosnę i w jesieni. Wiosenny, zwany jarmarkiem po Wielkiej Nocy lub na św. Stanisława, rozpoczynał się w dzień św. Krzyża (tj. 3 maja) i trwał do 14 lipca. Forum autumnale czyli jarmark jesienny, zaczynał się najpewniej z końcem września — skoro określano go jako jarmark *na św. Michał* — i musiał trwać podobnie długo. Obok tych dwu wielkich imprez handlowych organizowano w Krakowie jeszcze trzeci jarmark, na św. Wita (od 11 do 17 czerwca), który nazywany był małym (*der kleine Jahrmarkt*)⁶.

Z początkiem drugiej połowy XIV w. doszło do rozbudowy

Sukiennic⁷; może więc oprócz kramów sukiennych powtały i nowe jatki szewskie, zwłaszcza że nabywców na krakowskie buty nie brakowało. W 1396 roku urzędnicy królewscy wydali wspólnie z rajcami cennik na różne artykuły, wśród których znalazły się m. in. buty z cholewami dla panów po 12 groszy, dla sług po 8 groszy, dla młodzieży po 7 groszy; najtańsza para butów kosztowała 4 grosze⁸.

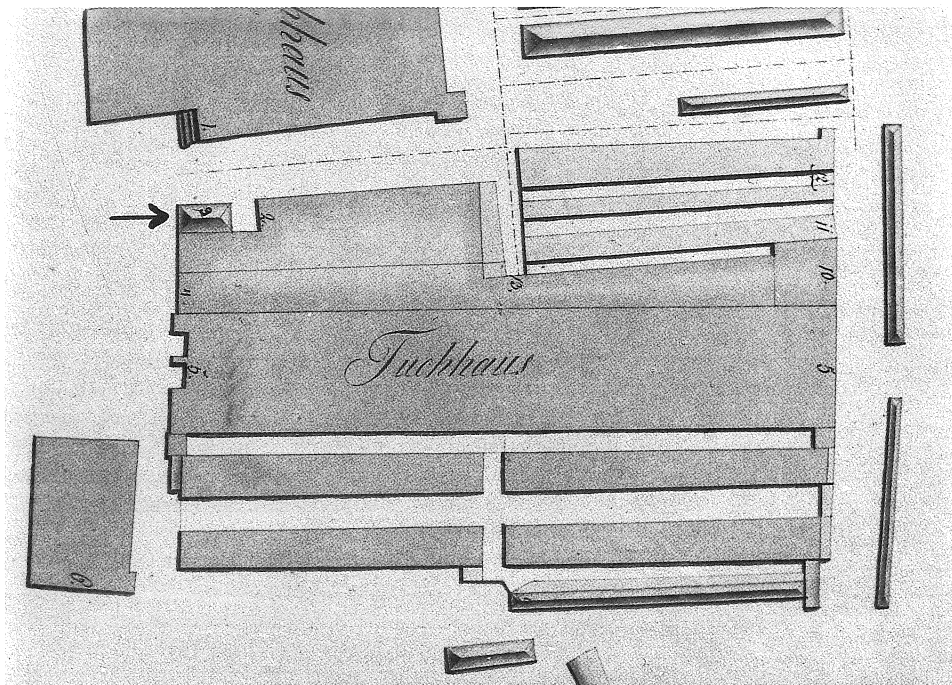
Dokument króla Kazimierza Jagiellończyka (1427–1492), wystawiony dla cechu szewców krakowskich 23 czerwca 1468 roku w Krakowie, po raz pierwszy wymienia z nazwy kramy szewskie pod nazwą *jatek* (*mazella seu gazae... sutorum*)⁹. Dyplomem tym monarcha rozstrzygał różne kontrowersje powstałe wokół prawa własności i używania jatek¹⁰.

W tym miejscu warto może na moment zatrzymać się nad samym znaczeniem terminu „jatką”. Jest on polskim tłumaczeniem łacińskiego słowa *macella* bądź *macellum*, oznaczającego *kram kupiecki*, *stragan*¹¹, przy czym rzeczownik *macellum* ma znaczenie szersze, bo oznacza także *plac targowy*, *targowisko*¹².

Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce powołuje się przy objaśnianiu słowa *macellum* na zapisy w źródłach przemyskich (z r. 1446) i lwowskich (z r. 1516), które wyraźnie mówią o jatkach szewskich¹³. Istniały one także w innych miastach i tak właśnie były określane¹⁴. *Słownik języka polskiego* Samuela Bogumiła Lindego definiując ten termin nie wymienia wśród *jatek rozmaitych* akurat szewskich¹⁵, ale spotykamy je w innych publikacjach. *Słownik Karłowicza*, Kryńskiego i Niedźwiedzkiego określa jatkę m.in. jako *jeden z szeregu kramów, straganów, w których sprzedają żywność, a szczególnie mięso; także kram szewski* (!)¹⁶, zaś cytowana już *Encyklopedia Staropolska* Trzaski, Everta i Michalskiego podaje nawet, iż *najdłużej przetrwała nazwa* [tj. jatką — G. L.-N.] *w jatkach szewskich i rzeźniczych*¹⁷.

Jatki wznoszono najczęściej w pobliżu ratusza, w bezpośredniej bliskości gmachu Sukiennic, jako ich przybudówkę¹⁸. Tak też ulokowano krakowskie jatki szewskie¹⁹. Najdokładniej ich położenie opisała Danuta Rederowa: *W południowo-zachodniej części Rynku, wzdłuż zachodniej strony Sukiennic, od których oddzielała je uliczka, stały murowane jatki szewskie w ilości 84. Graniczyły one od północy z domem należącym wówczas do M. Kryszkiera. Dom ten przeszedł następnie na własność A. Langiera i dlatego w drugiej połowie XIX wieku nazwano go Langierówką. Kamieniczka ta została wbudowana w Sukiennice w czasie ich restauracji. Od zachodu do jatek szewskich przybudowane były murowane jatki czerwonych garbarzy*²⁰.

Autorka pisze tu jednak już o murowanym budynku jatek. Tymczasem do połowy XVI wieku były one drewniane. Stały aż do 4 listopada 1555 roku, kiedy to około godziny 5 nad ranem spłonęły w wielkim pożarze, jaki wybuchł w Sukiennicach²¹. Rychło jednak przystąpiono do ich odbudowy, co poświadczają źródła miejskie²². Nowy gmach nie stał jednak długo, strawiony kolejnym pożarem, jaki wybuchł w nocy

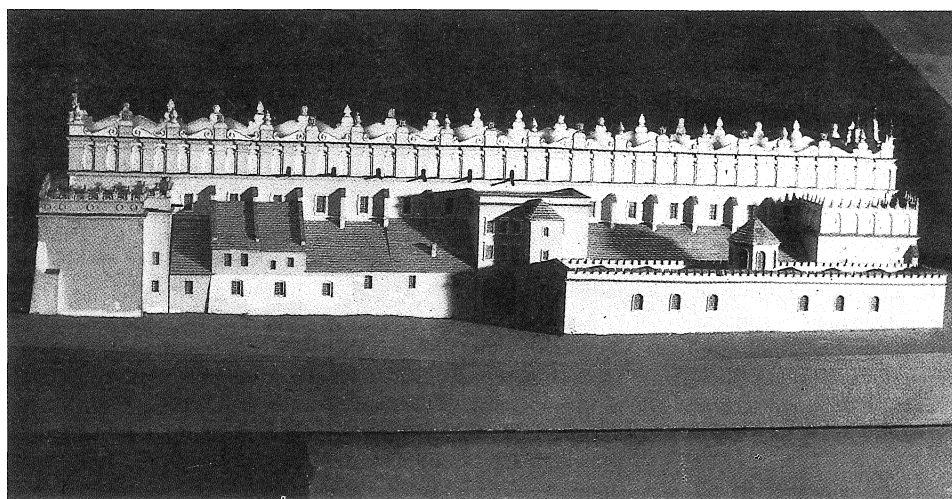

1. Fragment planu senackiego Krakowa I. Enderle z l. 1802–1808, sekcja XXXV (Sukiennice), budynek nr 3: jatk szewskie (oznaczony strzałką) wł. MHK, sygn. 42/VIII a, fot. Józef Korzeniowski (por.: Katalog dawnych map wielkoskalowych Krakowa XVI–XIX wieku. Warszawa–Kraków 1981, nr 33).

przed św. Tomaszem z Akwinu (tj. z 6 na 7 marca) 1589 roku, co odnotował kronikarz miejski ksiądz Krzysztof Zelner. Pisał on, iż ogień został zaprószony od strony ratusza, gdzie spłonęły trzy jatk i kramy, a w bezpośrednim niebezpieczeństwie znalazł się wypełniony płótnem Smatrucz na piętrze Sukiennic²³.

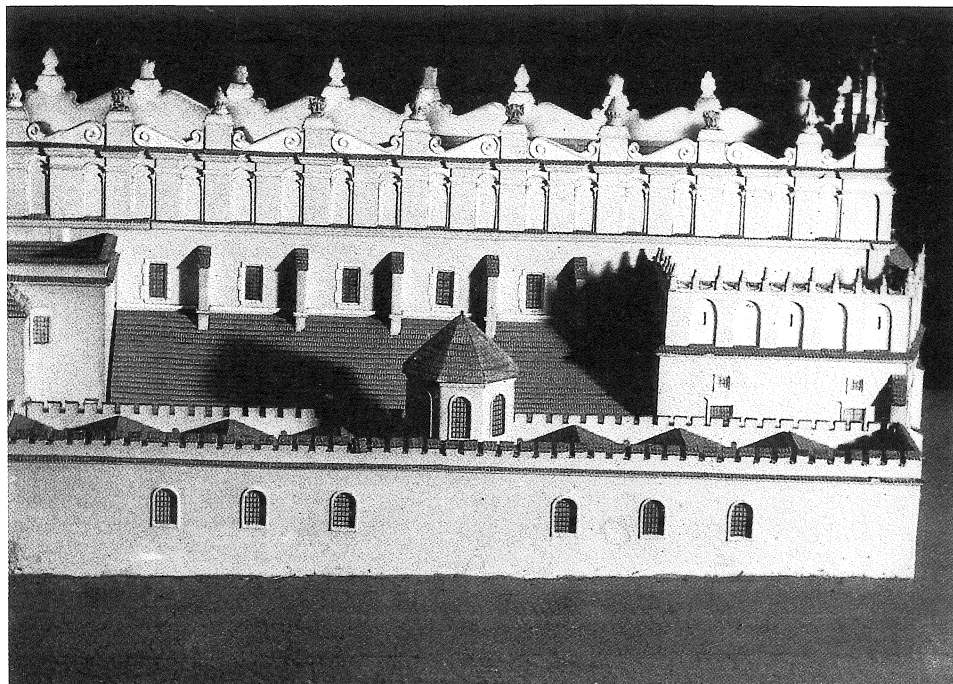
Cech szewców przystąpił rychło do kolejnej odbudowy, która trwała tym razem dziesięć lat. W 1599 roku nowe, murowane jatk były już gotowe. Ich najdokładniejszy opis zamieścił w krakowskim *Czasie* w 1865 roku Józef Łepkowski (1826–1894), który wobec planowanego wyburzenia tego budynku tak to uzasadniał: *Jakkolwiek jatk te nie przedstawiają żadnych celnych zabytków przecieź sądziliśmy za właściwe podać o nich tę krótką wiadomość, jakby nekrolog pośmiertny w chwili gdy się wała właśnie, a w części przynajmniej rozebrane będą [...]*²⁴. J. Łepkowski tak oto opisywał je: *Podłużną tę, półkolnie (!) sklepioną budowlę, wzniesioną w końcu XVI*

stulecia rozdziela w pośrodku ośmiościenna kopułka, oświetlona oknami ułożonemi z maluszkich szybek. W podniebiu owej kopuły pozostały jeszcze szczątki malowań ściennych ukończonych (jak dowodzi napis w r. 1690 dnia 10 września, wtedy gdy te jatk restaurowano). Wizerunki NMPanny i Pana Jezusa Ukrzyżowanego dadzą się jeszcze wyraźnie rozpoznać oraz widoczne ślady napisów objaśniających malowania. Zwornik zasklepienia przedstawia w rzeźbie godło szewców z okolnym napisem: Contubernium fraternitatis 1599. Poniżej jest wyrzeźbiony w kamieniu orzeł polski ze snopkiem Wazów na piersiach; nad nim zaś tabliczka marmurowa, na której wyryty znak kamieniarski i napis następny (!): Opus magistri Augustini Litwinek (może Litwonek) muratoris a. 1598. Kształt owego monogramu da się opisać przywodziąc, że nad łuczkiem stanowiącym połowę koła jest krzyż z krótką linijką uczeploną do jego górnego ramienia od strony prawej a ukośnie pochyloną ku dołowi []. Zresztą w mnóstwie będących w tem zabudowaniu pogruchota-

2. Model Sukiennic przed przebudową w l. 1875–1879, tu: widok zach. fasady, wyk. K. Boczkar, 1953 r., wł. MHK, nr inw. 4065/III fot. Józef Korzeniowski.

3. Budynek jatek szewskich, szczególnie z modelu Sukiennic przed przebudową w l. 1875–1879, wyk. K. Boczar, 1953 r., wł. MHK nr inw. 4065/III, fot. Józef Korzeniowski.

nych szafek drewnianych niektóre kształtem starożytnym uwagę na siebie zwracają. Na koniec zachowały się tutaj dawnego układu piecyki, a raczej narzędzia kamienne do zachowania zarzącego się węgla potrzebnego zimą siedzącym tam a marzącym paniom majstrowym. Wszystko to w ruinie prawie i w opuszczeniu zupełnym²⁵.

Uzupełnia ten opis krótka notatka w jednej z prac Władysława Łuszczkiewicza: *Jest to sklepiona sień długa z lunetami na pomieszczenie szaf, a głównie oświecona kopułką, która się w połowie długości sieni wznosi na podstawie dźwiganego ośmioboku przez wsporniki po rogach. Sklepienie zdobne jest pasami grzbietowymi z ucinanymi końcami na krzyżowaniach. Zewnątrz tylko okna i odrzwia w przycółkach widoczne, boki zakryte*²⁶.

Nowe jatki liczyły 89 sążni wiedeńskich powierzchni, tj. ponad 168 m²²⁷. Ich twórcą był budowniczy Augustyn Litwinek (ok. 1530–1621), nazywany też w źródłach Lithfinek lub Litwinkowicz, bardzo czynny zawodowo, ceniony za swe umiejętności, ale równocześnie obdarzony zapewne dość gwałtownym usposobieniem, o czym świadczą jego liczne spory i procesy, odnotowane przez krakowskie źródła. Dzięki tym zapisom można dziś nieco więcej powiedzieć o biografii budowniczego. Miał on pobierać nauki u Gabriela Słońskiego (ok. 1520–1598). W 1572 roku został członkiem cechu muraży, na którego czele stał później w latach 1580–1582, 1600–1602 oraz w 1607 roku²⁸. Najbardziej znane jego dzieło to właśnie gmach krakowskich jatek szewskich, który budował 10 lat. I tym razem nie obeszło się bez rozprawy sądowej dzięki czemu znamy koszty tej inwestycji, które łącznie z uporządkowaniem placu po spalonych poprzednich jatkach wyniosły 6755 florenów²⁹.

Równie gwałtowne usposobienie miała też druga żona budowniczego, Zofia, która wślawiła się awanturą z aptekarzem Ardentim na Rynku koło kościoła św. Wojciecha. Zarzuciła mu sprzedaż zgnilej cytryny, zwymyślała używając słów: *ty szalbierzu, machlerzu, psie włoski*, po czym doszło do rękoczynów, z których pani Litwinkowa wyszła mocno poszkodowana. Została skopana przez Włocha, obita pięściami,

tak iż nawet upadła na ziemię, a wtedy spadła jej z głowy aksamitna czapka — co skrupulatnie notują źródła. Leczenie obrażeń trwało 3 tygodnie, zaś wytoczony wkrótce przez krewką niewiastę proces aż kilka lat i zakończył się przyznaniem jej odszkodowania wartości 20 grzywien³⁰.

Augustyn Litwinek, żonaty dwukrotnie (po raz pierwszy z Dorotą Wygnańską, po raz drugi z wspomnianą Zofią Krzucką), doczekał się sześciorga dzieci³¹. Musiał mieć zapewne duży majątek, gdyż wiadomo, że rodzina Litwinków była w posiadaniu kilku kamienic w Krakowie i cegielni na Dębnikach³².

Wspomniany na wstępie obraz Teodora Baltazara Stachowicza przedstawia wnętrze jatek szewskich wzniesionych przez Augustyna Litwinka. Widać na nim długie, sklepione, ciemne pomieszczenie, rozjaśnione tylko nieco światłem padającym przez okienka w kopule. Choć obraz jest niezbyt czytelny można na zbliżeniu dopatrzyć się śladów malowideł dekoracji sklepienia kopuły, o których pisał Józef Łepkowski³³, np. z lewej wyraźnie widoczna jest scena Ukrzyżowania Chrystusa. U góry, w zworniku mieściło się, szczęśliwie zachowane do dziś w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie, tondo kamienne z godłem cechu szewców³⁴. Poniżej, na ścianie kopuły na wprost, ujęta dwoma ozdobnymi owalnymi medalionami o nieznanej i nieczytelnej już dziś dekoracji widoczna jest zapewne owa tabliczka marmurowa, na której wyryte były nazwisko, gmerk Augustyna Litwinka oraz rok zakończenia budowy³⁵; zupełnie za to nie widać kamiennego orla z herbem Wazów na piersi, który znajdował się nad nią³⁶. Wzdłuż ścian mieściły się szafy z obuwiem mierzonym przez klientów na specjalnych podestach. *W kramach tych, zamykanych na kształt biura lub szafy z drzewa, siedziały poważne majstrowe szewskie. W długim szeregu po obu stronach przechodu można było słyszeć głosy pobożnych pieśni, które poważne matrony śpiewały*³⁷. W zimie kupcowe grzały się przy piecykach z żarem, nie stroniąc przy tym od trunków³⁸. Ich nadużywanie i swarliwe nieraz usposobienie prowadziło często do sporów i awantur, którymi zajmować się musiała starszyzna cechowa. 11 lutego 1704 roku żalili się oni, że

4. Widok wnętrza jatek szewskich w Krakowie, mal. Teodor Baltazar Stachowicz, ol., pł., ok. 1870 r., nie sygn., wł. MHK nr inw. 589/III, fot. Józef Korzeniowski.

w niedzielę wstępną [tj. w pierwszą niedzielę wielkiego postu — tu: 10 lutego — G.L.-N.] był cech pozwolony [tj. wezwany — G.L.-N.] od Imci P. Burmistrza Dobrodzieja naszego względem uspokojenia poswarków między siostrami naszymi³⁹. Mimo tak wysoko postawionych interwencji niewiele to pomagało, gdyż jeszcze w ponad 90 lat później napotkać można w źródłach cechowych na podobną sprawę. Z użaleniem zwróciła się wtedy do starszych cechu majstrowa Samborska⁴⁰, żona szewca Jacentego⁴¹. Ze względu na bardzo oryginalny język tej supliki warto ją przytoczyć w całości (ortografia i interpunkcja uwspółcześniona):

„Użalenie się do P. P. Starszych
Pani Samborska
Sławetni Mości Panowie Starsi i Dobrodzieje

Ponieważ w jatce swojej własnej pomiędzy sąsiadami zostając, nikomu w drogę nie wchodząc i owszem z każdą sąsiadką dobrze się obchodząc a przecie tak ciężkie kłótnie i hałasy przez panią Szymonową Kowalską⁴² wywołujący różnymi słowy nieuczciwymi na mnie już od niedzieli ponoszę w ten sposób.

Naprzód gdym przyszła do jatki zaraz pani Szymonowa Kowalska z tymi mnie obsiadła słowy: „wzięłaś sześć par

5. Widok wnętrza jatek szewskich w Krakowie, mal. T. B. Stachowicz, szczegół obrazu: sklepienie kopuły z dekoracją malarską, fot. Józef Korzeniowski.

trzewików od Bałuckiego⁴³ i schowałaś ich (!) do szafy”. Na co ja, zaświadczywszy się P. P. sąsiadami, otworzyłam szafę do rewizji, żeby sobie, jeżeli znajdzie, zabrała. Na co odpowiedziała: „żem ich wykradła, pięknie tak robotę cudzą brać i chować, chłopko, chłopko, chłopko kobyło (!) inszych mężów psujesz”, czego po kilka razy wywoływała publicznie przy ludziach. „Nie godzi się cudzej roboty brać a ty nam te posyłasz do Bałuckiego i między stadłem kłótnie robisz”, mówiąc że przysięgnie na to. Ja odpowiedziałam, że „tobie przysięgać nie dadzą ale niech Bałucki przysięgnie, jeżeli on mnie dał jakie trzewiki”.

Powtórę: jakem jej ustąpiła z jatki, poszłam do męża, powiedziała co mi zrobi, choć poszła na skargę [do starszego cechu — G.L.-N.] pewnie przyjdzie do mnie z powrotem jak na Turkiewiczowej córkę przyszedł, a gdyby do mnie przyszedł, wziąłabym trzewika i pyski bym mu zabiła, co on mi za starszy, szkoda że tego śmierzducha (!) przyjęli do cechu i szkoda, że się taki znajduje w cechu, co z powrozem chodzi po jatce, ja starsza jak on.

3 — to. Pójdę jeszcze kwaterkę wódki wypiję a tym się oświadczam póki skażecie baby, że na progu w jatkach siedę i będę [s] sprzedawała swoją robotę, kto mnie zabroni. Starszych się nie boję. Diabli się ich boją. Nie skończy się to tam, wiem ja jak oni sądzą. I z jadaczką zjadłś moją pracę, moja praca się na tobie świeci.

Czego nie tylko ja już cztery niedziele takowe lżenie i dysfamacje niesłusznie ponoszę z ciężkością ale i innym sąsiadom już się przykrzy słuchać ustawicznych swarów, sami się do tego odezwali: „dopóki tego będzie w jatkach takich krzyków”.

Ź[na]nie! Wie[moż]ne dopraszam się o satysfakcję w niesłusznej krzywdy mojej.

J. Samborska⁴⁴

Po lekturze supliki pani Samborskiej nie budzi już zdziwienia fakt, iż w potocznym języku jatki nie cieszyły się najlepszą sławą. Znalazło to odzwierciedlenie choćby w przysłowiach, np.: wadzą się jak w jatkach, wydał się na jatki (tj. naraził się na obmowę) czy: wstyd wydała na jatki (tj. straciła wstyd)⁴⁵.

Naganne zachowanie nie było tylko przywilejem majstrów. Wśród samych członków cechu dochodziło do rozmaitych konfliktów, przede wszystkim jednak zwykli jego członkowie żalili się na przełożonych. W obszernej suplice członków cechu safianników, skierowanej 14 lutego 1704 roku do burmistrza i magistratu, oprócz wielu różnych zarzutów (m.in. o nadużycia finansowe i samowolę) wytknięto im

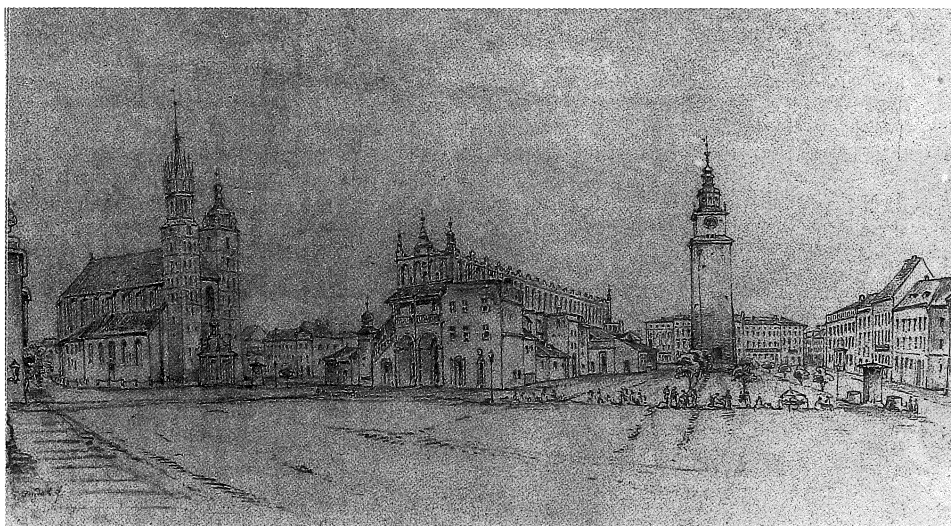
6. Kartusz ze sklepienia jatek szewskich z herbem cechu szewców, repr. z: S. Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII w.* Lwów 1912, il. 11b, repr. Józef Korzeniowski.

w drugim punkcie, który w ukrzywdzeniu podobny pierwszemu⁴⁶, iż nie pamiętając na miłość braterską wybierają podatki pod pieczętowaniem jatek uciążliwie i pod zabieraniem róbót z których dotychczas doskonałego rachunku nie widzimy⁴⁷.

Nie obywało się także bez konfliktów pomiędzy szewcami posiadającymi jatki (tzw. *jatecznymi*) a tymi, którzy nie mieli własnych sklepów (tzw. *bejjateczni* magistrów czyli mistrzowie). Wszystko to prowadziło do coraz większego rozprężenia w cechu, na co zwracał uwagę tzw. protektor cechu szewców w memoriale sporządzonym 10 października 1785 roku:

Będąc przez lat kilka od WW PP DD przydanym protektorem cechowi szewckiemu (!) Krakowa, w tym wielu nieporządek zważyłem, częścią z złego rządzenia starszych, tak przeszłych jako i terażniejszych, którzy od tego cechu, aby tylko pierwsze wstępy wzięli poprzipuszczali do magisterii [tj. na majstrów — G.L.-N.] przeszło 200 osób, przez którą wielość

7. Widok Rynku Głównego w Krakowie od p[ółn.-zach., ujęty z wylotu ulic Szczepańskiej i Sławkowskiej (w głębi: Sukennice i jatki szewskie), rys. Jędrzej Brydak, rys. ołówkiem, nie dat., wł. Muzeum Narodowe w Krakowie (dalej: MNK), nr inw. III-r.a.818, repr. z: *Pracownia Ikonografii Krakowa* (dalej: PIK) MNK, nr inw. 1281.

żadnej sekcji spokojnie doprawić nie można, skąd jateczni magistrowie prawnie do krzty zniszczeni i opłacać jatki szewskie do skarbu *J^o k^{ci} M^{ci} Pana Miłościwego Wielkorządowego*, płacić nie są zdolni. Ale mniemałbym jeżeliby w tym i *WW PP DD* przychyliło się zdanie, iż ponieważ tych jatek szewskich znajduje się in *nr^o 84* aby amplius żadnego do magisterii [podkreśl. w tekście — G.L.-N.] nie przypuszczali starsi, pokieby nie miał własnej jatki swojej szewckiej, jako i po inszych praktycznie się cechach: piekarskim, rzeźniczym, garbarzów i innych skąd i reparacja takowych że jatek i wypłacanie punktualne czynszów łatwoby nastąpiło, [...]. Ciż bezjateczni, ponieważ zabierają czeladź jatecznym magistrum, którzy jatki do wielkorządów opłacają (i one reparują) aby od tych takowej czeladzi nie chowali ale tylko jateczni. Jateczni zaś magistrowie powinni sami przez się i czeladzi roboty wszelkie rzemiosła swego wyrabiać a od innych niejatecznych wszelkiej roboty skupywać i one nazad odprzedawać odtąd nie ważyli się a to pod wolną konfiskatą tej roboty [...]⁴⁸.

Stopniowo jatki zaczęły być obciążane nadaniami na rzecz różnych instytucji, głównie charytatywnych. Rozpoczął to zapis króla Kazimierza Jagiellończyka, który przeznaczył 500 złotych węgierskich czynszu z jatek na rzecz Collegium Maius⁴⁹. Z czasem pojawiły się kłopoty z pobieraniem przez uniwersytet tej sumy, tak iż uczelnia interweniowała nawet u króla. 22 stycznia 1781 roku Stanisław August Poniatowski (1732–1798) nakazał starszym krakowskiego cechu szewców stać się przed sądem instygatora dla uregulowania zaległych sum zapisanych Akademii Krakowskiej na jatkach szewskich⁵⁰.

W kilka dni później, 1 lutego 1781, Akademia wystąpiła z pozwem przeciw cechowi szewskiemu w Krakowie, żądając zapłaty zaległych prowizji z tytułu wspomnianego zapisu królewskiego. Pozew, odnotowany w księgach ziemskich krakowskich, skierowany był do Sądu Ziemskiego Edukacyjnego w Warszawie. Jakże były jego dalsze losy o tym źródła milczą⁵¹.

Z pewnością stroną wygraną był uniwersytet, gdyż w kilkadziesiąt lat później, gdy Komitet Hipoteczny przy Senacie Rządzącym, stosownie do nowych przepisów porządkował sprawy własnościowe instytucji pozostających pod administracją rządową, jego plenipotent poświadczył 4 kwietnia 1826 r., że na jatkach szewskich ciąży zapis 500 zł na rzecz Collegium Większego⁵². Jako dowód przedłożył dokument mówiący, iż 1492 roku *die Vigesima Septembris* [tj. 20 IX — G.L.-N.] w sądzie biskupim krakowskim odbyła się approbacja zapisu sumy kapitałnej złotych węgierskich czyli dukatów 500 w złocie ważnym na wszystkich w ogóle jatkach szewskich

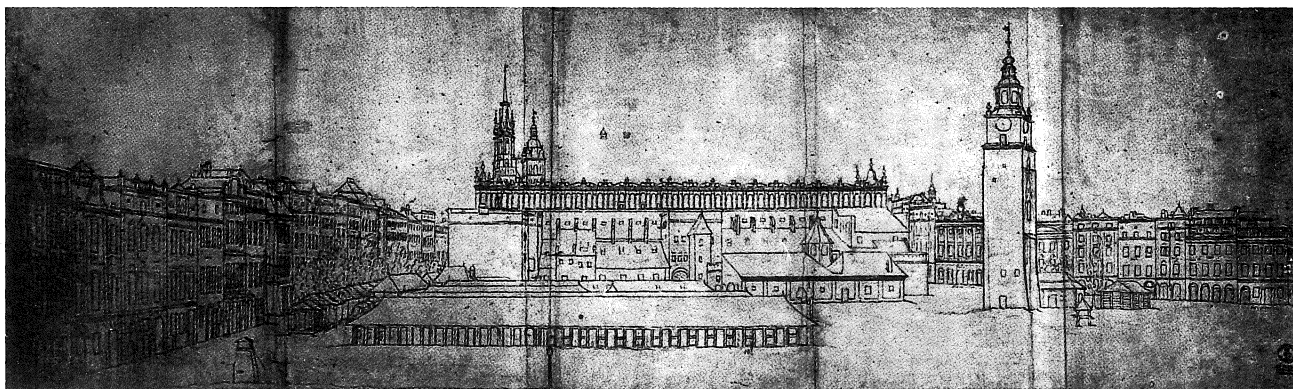
zapisanej a przez Kazimierza króla przekazany dla Akademii Collegium Większego⁵³.

Do porządkowania stanu hipoteki jatek szewskich przystąpiono już wcześniej, gdyż po raz pierwszy sporządzono wykaz tzw. *kapitałów szpitalnych na jatkach szewskich* (tj. zapisów na rzecz szpitali) 10 lipca 1823; ponownie spisano je 12 września tego samego roku⁵⁴. Liczba tych zapisów była spora: na szpital św. Ducha z jatki nr 17 (100 złp), na szpital św. Sebastiana z jatki nr 30 (100 złp), na szpital św. Szczepana z jatek nr 32, 57 (po 100 złp), nr 56, 68 (po 200 złp) i z jatki nr 84 (64 złp)⁵⁵.

Dzięki dość dokładnym notatkom wiadomo nawet kto imiennie był fundatorem poszczególnych czynszów. Na wykazie z 10 XII 1823 wymieniono zapisy na rzecz poszczególnych szpitali⁵⁶:

Nazwa szpitala	Nazwisko Fundatora	Suma w złp	Numer jatki	Data	Uwagi
Szpital św. Ducha	Maciej Piechowicz	200	—	24.08. 1627	sporządzenie testamentu
„	Jan i Anna Kwaśny	100	—	02.10. 1627	oficjalny wpis
„	Szymon i Barbara Kostrzewscy	150	—	24.12. 1630	data wpisu do ksiąg urzędu konsularnego
„	—	100	—	03.09. 1642	dokument spisany w cechu szewców
„	—	100	—	30.05. 1675	jw.
„	—	150	—	13.03. 1701	jw.
„	Andrzej Rokicki	200	6	09.04. 1788	data wystawienia dekretu biskupiego

8. Widok zach. połowy Rynku Głównego w Krakowie z okna Pałacu Spiskiego (nr 34), rys. Łukasz Kozakiewicz, rys. piórkim, 1824., wł. APK, Teki Grabowskiego, sygn. E 26 ryc. 6, repr. z: PIK MNK nr inv. 1340.

Nazwa szpitala	Nazwisko Fundatora	Suma w złp	Numer jatki	Data	Uwagi
"	Jan Brandy-siewicz	100	17	22.12. 1789	data wpisu do ksiąg sądu wójtowskiego i ławniczego w Krakowie
Szpital św. Szczepana	Tomasz Matuszowski	100	57	31.05. 1794	dokument spisany w cechu szewców
"	Jan Tymiński	200	60	11.02. 1762	
Szpital św. Szczepana	Mateusz Brandy-siewicz	64	84	10.06. 1793	dokument spisany w cechu szewców
"	Józefowa Świdrowiczowa (wdowa)	100	32	28.06. 1808	jw.
"	Karol i Elżbieta Kasprzyccy	100	16	16.10. 1822	dokument spisany w notariacie
Szpital św. Sebastiana	Franciszek i Jadwiga Kolackowie	100	—	29.10. 1689	dokument spisany w cechu szewców
"	Mateusz Nowakowski	100	30	11.08. 1690	data wpisu do akt konsularnych krak
Szpital św. Ducha	Andrzej i Brygida Rokiccy	200	6	26.04. 1822	dokument spisany w notariacie

Także wykaz spisany 12 września 1823 wzbogacony jest o kilka szczegółów mówiących nieco więcej o tych fundacjach⁵⁷:

1) 1616 r. feria 2 post festum S. Francisci [tj. 10 X — G.L.-N.] Błażej Kulig zabezpieczył na swojej jatce (pomiędzy jatkami Mikołaja Szumigaj i Macieja Szczepkowicza) ku ratuszowi zwróconej sumę wyderkaffową złp 100 dla szpitala św. Szczepana w Krakowie.

2) 1629 r. Sabbato incrastino festi S[anc]ta Margarethe [14 VII — G.L.-N.] Wojciech Jaskowicz zabezpieczył na swej jatce (położonej pomiędzy jatkami Kaspra Żaka i Stanisława Siegaczowicza) sumę wyderkaffową złp 100 z prowizją po 6 od 100 dla szpitala św. Szczepana.

3) 1767, 28 II — Jan i Elżbieta Kuriatowie zabezpieczyli na swej jatce tyłem do ratusza (pomiędzy jatkami Gizickich i Mitryńskich z drugiej) sumę wyderkaffową złp 100; z jatki niegdys Jaworskich później Rogalskich zwanej zniesioną z prowizją po 5 od 100 na fundusz posagowy dla ubogich panien.

4) 1779 r. 3 II — Jan i Regina Kuriatowie sprzedając jatkę swoją Janowi Kantemu Daneckiemu przekazali mu sumę wyderkaffową złp 100 do funduszu posagowego dla ubogich panien na tej jatce zabezpieczoną.

Dane te uzupełnia informacja, iż 9 kwietnia 1788 roku prymas Michał Poniatowski (1736–1794) zatwierdził jedno z uposażeń szpitala św. Ducha wynoszące 300 złp, a zabezpieczone na jatce szewskiej Hamieńskiego. Stało się to przy okazji dokonanej wówczas reformy tegoż szpitala, który jako Hospitale Magnum S. Spiritus przeznaczony został wyłącznie dla ubogich i chorych zbieranych po ulicach⁵⁸.

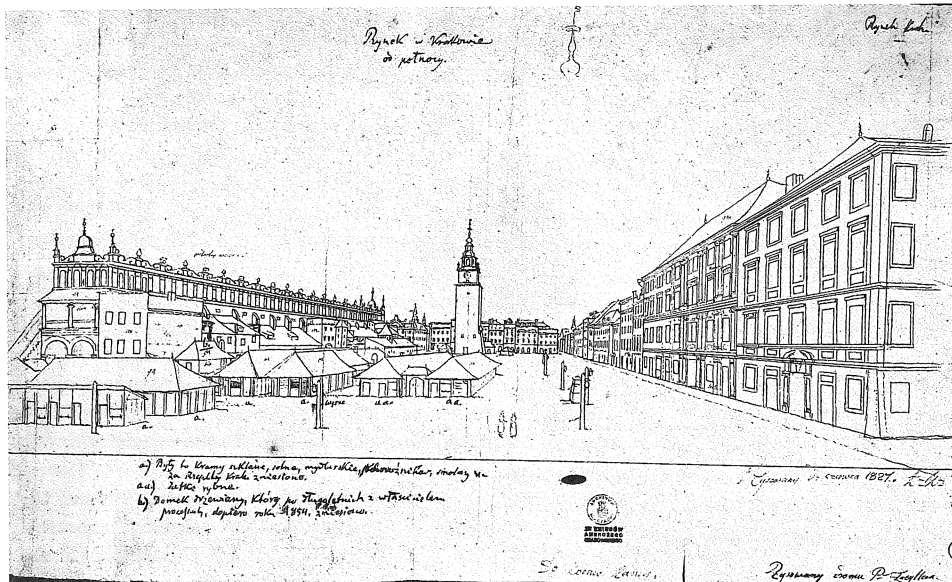
Jatki szewskie zmieniały dość często swych właścicieli. Nie zawsze odbywało się to dobrowolnie, niekiedy było wymuszone, jak np. w 1752 roku, kiedy to doszło do sprzedaży jatki Macieja Sroczyńskiego na życzenie jego wierzyciela Anastazego Koźmińskiego, który w ten sposób chciał odzyskać należne mu pieniądze⁵⁹.

Kolejne transakcje zawarte zostały pomiędzy 1751 a 1793 rokiem. Skrupulatnie odnotowano je w księgach cechowych. 11 czerwca 1751 r. Szymon Zachowicz i Zofia Dębowiczowa sprzedali za 400 złp jatkę szewską Janowi i Franciszce Wątrobskim, a ci już w dwa lata później (29 VI 1753) za taką samą sumę odstąpili ją Jakubowi i Katarzynie Kosmowskim. Nowi właściciele tego samego dnia zagwarantowali zakrystianowi kościoła Wszystkich Świętych czynsz 100 złp z dochodów z owej jatki. Należała ona do Kosmowskich jedynie niespełna pięć lat, gdyż 27 IV 1758 roku znów wróciła do Jana i Franciszki Wątrobskich, przy czym ci ostatni zagwarantowali wypłatę zapisu na rzecz zakrystianina kościoła Wszystkich Świętych. Być może więc transakcja pomiędzy Kosmowskimi a Wątrobskimi stanowiła rodzaj zabezpieczenia finansowego do czasu uregulowania jakiegoś długu, po spłacie którego Wątrobscy powrócili do posiadania jatki. Pozostawała ona jednak niedługo w ich rękach, gdyż 29 marca 1791 roku, odstąpili ją z zagwarantowaniem wypłaty sumy zapisowej — Tomaszowi Pataszowskiemu. Nowy właściciel musiał wywiązywać się z zobowiązań wobec kościoła Wszystkich Świętych, gdyż wiadomo, że np. 29 sierpnia 1774 roku gwarantowaną zapisem Kosmowskich sumę 100 złp czynszu odebrał od Pataszowskiego zakrystianin H. Laskiewicz⁶⁰.

Tomasz Pataszowski nie poprzestał na tej jednej transakcji. 14 stycznia 1779 nabył jakąś inną jatkę, nie wiadomo jednak za ile, i od kogo⁶¹, zaś w kilkanaście lat później rodzina Pataszowskich musiała znów powiększyć swój stan posiadania, gdyż 20 sierpnia 1793 r. wystawiono kwit na 400 złp, które wypłacili oni na rzecz Galińskich⁶².

W 1824 dokonano spisu jatek. Sporządzona wówczas *Rewizja* zawiera nazwiska dawnych i aktualnych właścicieli. Jatki spisano w kolejności numerów, przy czym zaznaczono, iż te od numeru 1 do 42 włącznie położone są tyłem do ratusza, zaś pozostałe, tj. numery 43 do 84 włącznie, tyłem do Sukiennic⁶³. Wykaz ten jest cennym źródłem historycznym, tym bardziej, że może być skonfrontowany z kolejnym, sporządzonym w dwa lata później⁶⁴ (patrz: Aneks nr I). Uważna lektura *Rewizji* z 1824 r. i *Wykazu* z 1826 r. nasuwa kilka wniosków. Przede wszystkim pokazuje, że wśród właścicieli jatek były rodziny, które dzierżyły po kilka kramów (np. Rokiccy, Nowakowscy, Łypaczewscy, Haniccy vel Chaniccy), ponadto sklepy te pozostawały często w rękach tych rodzin przez wiele lat (stał adnotacje o nowych właścicielach określanych mianem *sukcesorów*), wreszcie zwraca uwagę brak konsekwencji w pisowni nazwisk (np. Kamiński — Kamiński, Brandysiewicz — Brandyziewicz, Kundrant — Kondram, Chanicki — Hanicki).

Zainteresowanie jatkami ze strony władz miejskich pojawiło się w ostatniej ćwierci XVIII wieku. W 1775 r. powstała dla

9. Widok zach. połowy Ryнку Głównego w Krakowie z okna domu nr 36 (w głębi Sukiennice i jarki szewskie), rys. Łukasz Kozakiewicz, rys. piórkiem, 1827 r., wł. APK, Teki Grabowskiego, nr inw. E 26 ryc. 4, repr. z: PIK MNK, nr inw. 1343.

Krakowa Komisja Dobrego Porządku (Boni Ordinis). Wyznaczona przez Stanisława Augusta Poniatowskiego dla miast królewskich, miała dopomóc w wydzwignięciu ich z upadku i umożliwieniu pomyślnego dalszego rozwoju⁶⁵. W tym względzie interesowano się sprawami uporządkowania wyglądu miasta, jego finansów, wyjaśnienia stosunków własnościowych i wreszcie dokonania potrzebnych inwestycji. Stąd najpewniej pomiędzy 1780 a 1790 r. sporządzono, odnotowany w aktach cechu szewców, niedatowany *Protokół indagacji względem tych na miejskim krakowskim Ryнку stojących szewskich jatek*⁶⁶. Władze miasta, chcąc mieć jasność co do prawa własności tych kramów zwołały starszyznę cechową, pytając na czym gruncie stoją te szewskie jarki, czyj jest i kto ten budynek utrzymuje, tudzież jakie czynsze i podatki z nich się

opłacają⁶⁷, na co Magistrat otrzymał następującą odpowiedź: *Podług tu okazującego najnowiejszego (!) oryginalnego przywileju króla Jana Kazimierza dał 6 Febr. [tj. 6 II — G.L.-N.] 1644 te jarki, pod ten czas drewniane (!), na gruncie wielkorządowym stoją[ce], gdyż z tych czynsz gruntowy jednak nie oznaczony płacić się powinien. Może przed 130 latami zgorzały te jarki szewskie i na kosztu cechu zostały wprawdzie wymurowane i my teraz zgromadzeni z osób 84 razem za 100 złp prawnie kupić i [s] sprzedać je możemy i tych oprócz tego reparacje utrzymywać musimy. Czynszu ani podatku nikomu więcej nie opłacamy jak tylko do kasy wielkorządowej rocznego czynszu gruntowego złp 100 [...]*⁶⁸.

Wcześniej zaplanowane bądź rozpoczęte (jeszcze za I Rzeczypospolitej) prace kontynuowane były już w Wolnym Mieście

10. Widok Ryńku Głównego w Krakowie od zachodu (z prawej przed Sukiennicami jarki szewskie), rys. Teofil Piątkowski, rys. piórkiem, 27 V 1837, wł. MHK nr inw. 784/VIII, fot. Józef Korzeniowski.

11. Widok Rynku Głównego w Krakowie od pld.-wsch. (z lewej jatk szewskie), rys. Teofil Piątkowski, rys. piórkiem lawowany, 25 VII 1837, wł. MHK nr inw. 785/VIII, fot. Józef Korzeniowski.

cie Krakowie⁶⁹. Stąd planowano m.in. wykup przez miasto z rąk prywatnych jatek szewskich, uznając, iż szpecą one Rynek. Na przeszkodzie realizacji tych planów stanął początkowo brak pieniędzy⁷⁰. Do sprawy jednak wrócono.

22 kwietnia 1837 roku *Gazeta Krakowska* zamieściła specjalny dodatek, w którym opublikowano następujące rozporządzenie: Wydział Spraw Wewnętrznych i policji w Senacie Rządzącym Wolnego, Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu: Gdy w wykonaniu ustawy sejmowej w d. 18 września roku 1833 zapadłej, względnie (!) podźwignienia i upiększenia gmachu Sukiennic, wskazanym na ten cel funduszem, wszystkie budowle, jatki, kramy do gmachu pomie-

nionego przytykające jako z planu upiększenia tegoż rozebraniu uległe, a prywatną własnością będące, na użytek publiczny nabydź (!) wypada, których właściciele jednak uchylają się od przyjęcia ceny nabycia przez Rząd tymże w drodze dobrowolnych układów za realności pomienione ofiarowanych, w skutek czego zapadło postanowienie Senatu Rządzącego nabycia wedle art. 2-go ustawy sejmowej z roku 1821 wszystkich realności wyżej pomienionych na użytek publiczny za wynagrodzeniem sądownie ustanowionem. Wydział przeto w moc uchwały Senatu Rządzącego do L.822 r.b. zapadłej umieszczając poniżej wykaz obejmujący imiona i nazwiska właścicieli hipotecznych (!), niemniej liczby popisowe realności do nabycia przeznaczonych,

12. Widok Rynku Głównego w Krakowie od zach. (na wprost z prawej jatk szewskie), rys. Teofil Piątkowski, gwasz, rys. piórkiem, 1837, wł. MHK, nr inw. 594/III, fot. Józef Korzeniowski.

13. Widok Ryнку Głównego w Krakowie od zach., medzioryt wg rys. z natury, rys. Józef Wojciechowski, 1860 r., wł. MHK, nr inw. 1968/VIII, fot. Józef Korzeniowski.

postanowienie powyższe Senatu Rządzącego w dopełnieniu art. 4 ustawy sejmowej z roku 1821, trzechkrotnie niniejszym obwieszczeniem tak w *Gazecie Krajowej* jako też w *Dzienniku Rządowym* dla potrzebnej stron [za]interesowanych wiadomości ogłasza⁷¹.

Dalej zamieszczono kilkunastostronicowy wykaz nazwisk właścicieli kramów i jatek w Sukiennicach i ich otoczeniu, a wśród nich także jatek szewskich⁷².

Planowany przez władze miejskie wykup jatek szewskich nie odbył się bez problemów, tak iż w końcu sprawa znalazła się w sądzie. Poświadcza to ciekawy dokument, przechowywany w zbiorach biblioteki Muzeum Historycznego Miasta

Krakowa (patrz: Aneks nr II). Jest to drukowany pozew sądowy z 12 maja 1837 r. wzywający właścicieli jatki nr 13, Szymona i Mariannę Lypaczewskich, do stawienia się w podanym terminie na rozprawę, której przedmiotem będzie przymusowy wykup jatek szewskich⁷³. Takie same pozwy wręczone zostały wszystkim właścicielom pozostałych 83 jatek. Sprawa nie została jednak najpewniej wówczas ostatecznie sfinalizowana, skoro jeszcze w 1862 roku *Kataster miasta Krakowa* wymienia jatki szewskie jako należne do cechu szewców, a nie własność miejską⁷⁴. Miały być jeszcze wówczas stosunkowo dobrze zachowane⁷⁵.

14. Widok pld. fasady Sukiennic z budynkiem jatek szewskich, fot. W. Maliszewski, ok. 1860 r., wł. MHK, nr inw. Fs/106/IX, repr. Józef Korzeniowski.

15. Widok fragm. zach. fasady Sukiennic z budynkiem jatek szewskich, fot. Maksymilian Hegenberger?, ok. 1860 r., wł. MHK, nr inw. Fs/4038/IX, repr. Józef Korzeniowski.

Sam pozew z 1837 r. jest jednak dla badacza źródłem bardzo interesującym, gdyż dostarcza wielu dokładnych informacji o właścicielach wszystkich 84 jatek (imiona, nazwiska, stopień pokrewieństwa, adresy).

Sprawa wyburzenia jatek szewskich ponownie pojawiła się najpóźniej w 1865 roku, jak to wynika z cytowanej już wypowiedzi Józefa Łepkowskiego⁷⁶. W kilka miesięcy później krakowski *Czas* donosił: *Z powodu, że budynek przy Sukiennicach zwany jatkami szewskimi przeznaczony jest na rozebranie, jako grożący zawaleniem, przeto Magistrat krakowski poczynił pewne kroki, celem wywłaszczenia cechu szewskiego z posiadania tego budynku, a właściwie zahipotekowanych na tych jatkach jako współwłaścicieli majstrów szewskich, posiadających części tego budynku od L.4 do 87, oznaczonego ogólną liczbą 3. W hipotece tej nieruchomości zapisanych jest 66 rodzin jako właścicieli*⁷⁷. Sprawa i wtedy jeszcze nie została ostatecznie załatwiona, gdyż w rok później, obradująca 17 czerwca 1867 r. komisja do spraw odnowy Sukiennic orzekła w punkcie 7. porządku dziennego kwestię zburzenia jatek szewskich poddać pod dalsze obrady⁷⁸, od czego znów upłynęły niemal dwa lata bez konkretnej decyzji, gdy w porządku obrad rady miejskiej w dniu 8 kwietnia 1869 roku znalazł się pkt 3 podpunkt e: *zburzenie jatek garbarskich i szewskich*⁷⁹.

Jednakże z początkiem 1870 roku sprawy nabrały żywszego biegu. Wiązało się to z coraz bardziej konkretyzującymi się planami odrestaurowania Sukiennic i uporządkowania ich otoczenia. Do końca stycznia napływać miały projekty przebudowy zabytku⁸⁰, które poddano pod ocenę specjalnie powołanej komisji⁸¹. Poddano je także pod osąd opinii publicznej⁸², ale zainteresowanie nimi było raczej niewielkie⁸³. 8 kwietnia z płomiennym apelem o włączenie się w dzieło odbudowy Sukiennic zwrócił się do Krakowian prezydent miasta prof. Józef Dietl (1804–1878)⁸⁴. Początkowo komisja

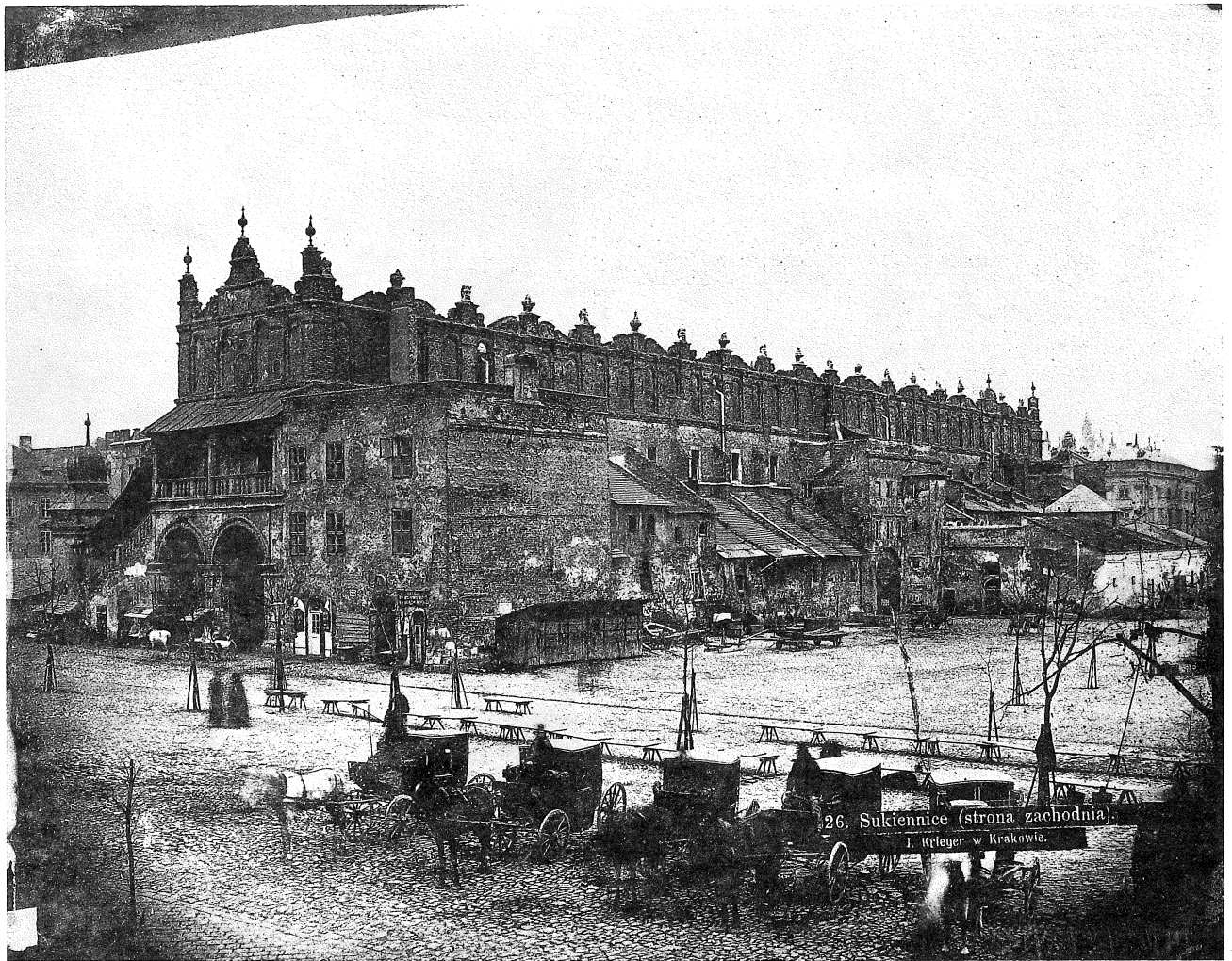

16. Widok budynku jatek szewskich, szczegół fot. M. Hegenbergera?, ok. 1860 r., wł. MHK, nr inw. Fs/4038/IX, repr. Józef Korzeniowski.

oceniająca złożone projekty odnowy Sukiennic nie wskazała żadnego z przeznaczeniem do realizacji⁸⁵, później jej skład uległ poszerzeniu i pojawiły się pomysły opracowania nowego, kompilatorskiego projektu w oparciu o zgłoszone już plany⁸⁶. Wreszcie przyjęto propozycję nadesłaną z Wiednia przez hr. Konstantego Plattera — być może wskazanego przez poproszonego o konsultację tamtejszego profesora architektury Heinricha Ferstla (1828–1883)⁸⁷. Wydaje się także, iż z końcem 1870 roku sfinalizowano wreszcie wykup jatek szewskich⁸⁸. Prace przy Sukiennicach rozpoczęły się⁸⁹, mimo iż Konstanty Platter wprowadzał ciągle zmiany w swym projekcie⁹⁰, a w końcu doszło do zerwania z nim umowy. Początkowo zadanie restauracji władze miasta zamierzały powierzyć Feliksowi Książarskiemu (1820–1884)⁹¹, ale ostatecznie aprobatę zyskał projekt przygotowany przez młodego architekta Tomasza Prylińskiego (1847–1895). Jego realizacja zajęła cztery lata (1875–1879)⁹².

Plan Prylińskiego zakładał konieczność wyburzenia m.in. jatek szewskich⁹³. Dokładna data tego nie jest znana. Wprawdzie *Kataster miasta Krakowa* podaje, iż stało się to w 1877 roku⁹⁴, ale miało to miejsce zapewne wcześniej, jak można się zorientować z przebiegu robót wokół Sukiennic, o czym donosił dość często *Czas*.

30 grudnia 1875 rada miasta uchwaliła, iż skoro tylko wiosna zawita roboty [koło Sukiennic — G.L.-N.] się natychmiast rozpoczyna a już w ciągu zimy przygotowywanym być musi materiał. Zamiast więc radzić przez całe lata nad budową, jak

17. Widok zach. fasady Sukiennic z m.in. budynkiem jatek szewskich, fot. I. Krieger, ok. 1870 r., wł. MHK, nr inw. 1818/K, repr. Małgorzata Multarzyńska-Janikowska.

było dotąd, będziemy świadkami budowy, która ma być w trzech latach ukończoną⁹⁵.

28 czerwca 1876 r. zapowiedziano rozpoczęcie budowy arkad mających otaczać Sukiennice⁹⁶, zaś w dwa miesiące później prace przeniosły się częściowo ku stronie od ulicy Szewskiej, gdzie nawet nocami rozbierają przystawki na zburzenie przeznaczone⁹⁷. Należy więc przypuszczać, że co najmniej w połowie 1876 roku jatki szewskie już nie istniały, zaś na wiosnę 1877 zasklepiono już sklepy od ulicy Szewskiej⁹⁸.

30 września 1879 roku, w związku z jubileuszem Józefa Ignacego Kraszewskiego (1812–1887), odbyło się uroczyste otwarcie odrestaurowanych Sukiennic⁹⁹.

Przewidując, iż jatki szewskie znikną z pejzażu krakowskiego rynku, pisał Józef Łepkowski w 1865 roku: *Spodziewamy się też po rysownikach, że przed zburzeniem owych szewskich jatek zostawią nam ślad o ich wizerunku wnętrza, który choćby dla pamiątki w muzeum znaczenie mieć może [...]. Nie żałujemy wprowadzić ruder takich bez wartości sztuki i pamiątki, usuwających się z rynku przecież gorliwie przemawiamy za tem aby ślad po nich w rysunku pozostał, a co do przechowania godne, dostać się mogło do muzeum Towarzystwa Naukowego, jeśli gmach ten przeznaczono na zburzenie*¹⁰⁰.

Apel ten nie pozostał najwyraźniej bez echa, skoro przy okazji burzenia stojących od wschodniej strony Sukiennic kramów bogatych Czas pisał: *ślady dawnych Sukiennic z kramami zostaną tylko w planach sytuacyjnych, obrazach Stachowicza, licznych fotografiach i w opisie prof. Władysława Łuszczkiewicza złożonym do akt Magistratu*¹⁰¹.

Mimo tak optymistycznych założeń niewiele dotrwało do dziś wizerunków jatek szewskich. Wygląd budynku od zewnątrz obejrzyć można na kilku zaledwie fotografiach i rysunkach, zaś wspomniany na wstępie obraz pędzla Teodora Baltazara Stachowicza¹⁰² stanowi jedyną, zachowaną dokumentację ikonograficzną wnętrza nieistniejącego obiektu. Jego twórca, malarz- dyletant¹⁰³, kontroler Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego oraz urzędnik sądowy w Rzeszowie, syn malarza historycznego Michała (1768–1825), w własnej twórczości powielał styl i manierę ojca, znanego z licznych widoków architektury Krakowa, scen historycznych i rodzajowych, o niezbyt wysokiej wartości artystycznej ale cennych dziś jako źródło ikonograficzne.

W tej manierze utrzymane jest i prezentowane *Wnętrze jatek szewskich*, mające być w założeniu dokumentalną rekonstrukcją ich wyglądu w minionej epoce — stąd XVIII-wieczne stroje stanowiących sztafaj postaci klientów i sprze-

dających obuwie majstrowych. Ten niewielki, olejny obraz¹⁰⁴ powstać musiał — zapewne jako odpowiedź na apel Józefa Łepkowskiego — pomiędzy 1866 a 1873 rokiem (najpewniej ok. 1870 r.), w momencie gdy jatki szewskie ostatecznie chyliły się ku ruinie. Pędzel artysty ocalił je od zapomnienia.

P R Z Y P I S Y

Słowa podziękowania za pomoc okazaną przy opracowywaniu niniejszego artykułu zechcą przyjąć prof. Jerzy Banach z Pracowni Ikonografii Krakowa w Muzeum Narodowym w Krakowie oraz mgr Janusz Nowak z Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

¹ Grażyna Lichończak *Innenansicht von Schuhmacherläden in Krakau*, w: *Brücke zwischen den Völkern. Zur Geschichte der Frankfurter Messe. Drei Bände*. hrsg. von Rainer Koch. Tom III: *Ausstellung zur Geschichte der Frankfurter Messe*, hrsg. von Patricia Stahl unter Mitarbeit von Roland Hoede und Dieter Skala. Frankfurt am Main 1991, s. 360, nr II, 2.27.

² Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa 1257–1506. Cz. 1, wyd. Franciszek Piekosiński. Kraków 1879, nr 1, s. 1.

³ Tamże, s. 1–2.

⁴ Stefan Świszczowski, *Sukiennice na Rynku Krakowskim w epoce gotyku i renesansu*, w: „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury”, R. X, nr 3/4, grudzień 1948, s. 285.

⁵ Józef Krzyżanowski, *Polityka miejska Bolesława Wstydliwego* w: *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*, t. 2. Kraków 1938, s. 425–426.

⁶ Stanisław Kutrzeba, *Handel Krakowa w wiekach średnich na tle stosunków handlowych Polski*. Kraków 1902, s. 151, 186.

⁷ S. Świszczowski, op. cit., s. 287.

⁸ Władysław Chotkowski, *Rzemiosło i cechy krakowskie w XV wieku*. Kraków 1981, s. 13.

⁹ Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, cz. 1, nr CLXXVIII, s. 250. Dokument ten kilkakrotnie był potwierdzany przez kolejnych władców Polski. 3 kwietnia 1816 r. wpisano do akt cechu szewców krakowskich tekst transsumptu króla Jana Kazimierza, wydanego 6 lutego 1649 roku (por.: Archiwum Państwowe w Krakowie — dalej: APK — rkps 3152, Akta cechu szewców krakowskich (1546–1821), s. 45–67).

¹⁰ Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, cz. 1, s. 250–251.

¹¹ Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. T. VI, z. 1 (45). Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, s. 2.

¹² Tamże.

¹³ Tamże: „(...) Ksg. Przem. IIp. 14 (a. 1446): macellum alias „jathka” sutorum (...) AGZ XVI p. 441 (a. 1516): omnia macella sutorum... pistorum... cum aliis macellis dictis „szragowe” (...)”.

¹⁴ W APK przechowywany jest dokument króla Jana Kazimierza (1607–1672), perg. nr 1261, wystawiony w Warszawie 16 VI 1661 roku, a będący transsumptem zarządzenia Zygmunta Starego (1467–1548) z 25 IX 1531 r. dotyczącego kramów szewskich na Kazimierzu (por.: Inwentarz Archiwum Miasta Kazimierza pod Krakowem 1335–1802, opracował Marian Friedberg. Warszawa 1966, s. 99, nr 120). Były jatki szewskie na warszawskim Podwalu, „w których cała Warszawa z wyjątkiem najzamożniejszych znaczna część prowincji zaopatrywała się w dobre obuwie” (Zygmunt Gloger, *Encyklopedia Staropolska ilustrowana*, T. II. Warszawa 1901, s. 285), zaś w Encyklopedii Staropolskiej Trzaski, Everta i Michalskiego odnaleźć można fotografię budynku jatek w Kazimierzu nad Wisłą (Trzaski, Everta i Michalskiego *Encyklopedia Staropolska*. Opracował Aleksander Brückner, T. I. [Warszawa 1939], szp. 474).

¹⁵ Słownik języka polskiego przez M. Samuela Bogumiła Linde, T. II. Lwów 1855, s. 245.

¹⁶ Słownik języka polskiego ułożony pod redakcją Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego, T. II. Warszawa 1902, s. 146; por.

też: Słownik Staropolski. T. III, z. 1(14). Wrocław–Kraków–Warszawa 1960, s. 123; Słownik języka polskiego. T. III. Warszawa 1961, s. 350.

¹⁷ Trzaski, Everta i Michalskiego, *Encyklopedia Staropolska*, op. cit., szp. 474–475.

¹⁸ Tamże, szp. 475.

¹⁹ K. Schenk, *Die grosse Markthalle zu Krakau, genannt Sukiennice (Tuchhalle)*, w: „Mittheilungen der k.k. Central Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale”, Jahr. VIII, Mai 1863, s. 131; Stanisław Tomkowicz, *Plan Rynku Krakowskiego z roku 1787*, w: „Rocznik Krakowski”, T. IX. Kraków 1907, s. 181; Tenże, *Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów. Ich nazwy i zmiany postaci*, „Biblioteka Krakowska”, nr 63–64. Kraków 1926, s. 26–27; Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1809)*, cz. 1. Założenia urbanistyczne, w: „Rocznik Krakowski”, T. XXXIV. Kraków 1957–1959, s. 93–94.

²⁰ D. Rederowa, op. cit., s. 93.

²¹ Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1507–1795). Zebrał i wydał Franciszek Piekosiński. T. I (1507–1586), z. 2. Kraków 1885. Wydawnictwa Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie Nr 30, s. 1027, por. też s. 1035. Ta druga notatka, pochodząca z r. 1557 mówi, że pożar wybuchł we wrześniu a nie w listopadzie 1555 r. oraz że źródło ognia mieściło się właśnie w jatkach garbarskich i szewskich (... in mense Septembri anno Domini 1555 ex tabernis cerdonicis et sutoris incusum atque ardore flammam fuerat conflagratum ...) por.: S. Świszczowski, *Sukiennice na Rynku Krakowskim w epoce gotyku i renesansu*, op. cit., s. 295.

²² Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa, op. cit., s. 1035.

²³ Władysław Łuszczkiewicz, *Sukiennice*. „Biblioteka Krakowska” nr 11. Kraków 1899, s. 27; Tenże, *Dawni architekci Sukiennic*. Kraków 1879, s. 29; S. Tomkowicz, *Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów*, op. cit., s. 27; S. Świszczowski, *Sukiennice na Rynku Krakowskim w epoce gotyku i renesansu*, op. cit., s. 306.

²⁴ „Czas”, 19 XI 1865, s. 2.

²⁵ Tamże, znacznie mniej dokładne i dużo krótsze opisy odbudowanych jatek znajdują się w: Władysław Łuszczkiewicz, *Zabytki sztuk pięknych Krakowa. I: Pomniki architektury od XI do XVII wieku ze stanowiska historii sztuki*. Kraków 1872, s. 72; Tenże, *Dawni architekci Sukiennic*, s. 30; Tenże, *Sukiennice*, s. 27; S. Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII w.* „Archiwum Naukowe. Wydawnictwo Towarzystwa dla popierania nauki polskiej”. Dział I, t. V., z. 1. Lwów 1912, s. 74–75 (tu zamieszczony rysunek wspomnianego gmerku Augustyna Litwinka); Tenże, *Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów*, s. 27; Jan Pachonński, *Zmierzch sławetnych. Z życia mieszczan w Krakowie w XVII i XVIII wieku*. Kraków 1956, s. 437.

²⁶ W. Łuszczkiewicz, *Zabytki sztuk pięknych Krakowa*, s. 72.

²⁷ Biblioteka Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (dalej: BMHK), rkps nr R. 412. Kataster miasta Krakowa z wieku XVII, XVIII, XIX zebrał i napisał Karol Richter, 1862, s. 2; J. Pachonński, błędnie zamiast powierzonej podał 89 sążni wiedeńskich jako długość jatek (J. Pachonński, op. cit., s. 437); przeliczenie wartości sążnia na metry według „Tabelki zamiany sążni, stóp, cali i linii wiedeńskich na metry”, w: *Kalendarz polski, ruski, astronomiczno-gospodarski i domowy na rok pański 1877*. Kraków 1877, s. 104.

²⁸ W. Łuszczkiewicz, *Dawni architekci Sukiennic*, s. 29–30. S. Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa*, s. 74–86. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Begründet von Ulrich Thieme und Felix Becker. T. XXIII. Leipzig (b.d.), s. 292; Stanisław Łoza, *Architekci i budowniczowie w Polsce*. Warszawa 1954, s. 177; Jan Samek, *Litwinek* (Litwinek, Litwinkowicz) Augustyn, w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. XVII/4, z. 75. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972, s. 491–492.

²⁹ *Wydatek na budynek jatek szewczych w rynku krak., w r. 1589 we wtorek przed śródpodstną medzielą pogorzałych: Od wykopania ogorzeliś, sprzątnienia i schodożenia placu robotnikom florenów 10. — Za dęby na przycieszy, od fury i przywiezienia dębów na plac fl. 130. — Za drzewo na wiazanie z furą fl. 300. — Za krokwy fl. 30 — Załaty fl. 20. —*

Za gonty fl. 100. — Za gwoździe latne i gontowe fl. 70. — Za tarcice fl. 70. — Cieśli z czeladzią od roboty i postawienia jatek fl. 200. Suma tego fl. 930. Po rozrzuceniu tych jatek i potem za dekretem K[róla] J[ego] M[ości] murem też jatkki szewcze postawione, nakład na nie stał się taki. Za wizerunek [tj. projekt — G.L.—N.] fl. 15 — Za kamienie i orde (!) fl. 800 — Od zawiezienia na plac fl. 200 — Za cegłę na jatkki i latarnię fl. 1500. — Od zwiezienia cegły na plac fl. 400. — Za wapno fl. 600 — Od zwiezienia na plac fl. 160. — Za zwiezienie piasku fl. 100. — Za anky żelazne fl. 110 — Za kamienie na odrzwie i okna do jatkki i latarni fl. 300. — Za ramy i okna szklane do latarni (!) fl. 120. — Mularzom od murowania jatek i latarni (!) fl. 500. — Za kraty żelazne fl. 120. — Za drzewo na wiązanie fl. 150. — Od zwiezienia go na plac fl. 50. — Za krokwie i do murowania i do dachu fl. 100. — Załaty fl. 40 — Za gonty fl. 150. — Za gwoździe latne fl. 40 — Za gwoździe gontowe fl. 60. — Za tarcice i dla sklepienia i na murowanie fl. 80. — Cieślom z czeladzią od roboty wiązania dachu i latarni fl. 130. — Za ławy na przegrodę jatek fl. 60. Drzwi z zamkami i zawiasami fl. 40. — Suma fl. 5825. — Utraque expensa facit fl. 6755 (S. Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa*, s. 76–77).

³⁰ Tamże, s. 80.

³¹ J. Samek, op. cit., s. 491

³² S[tanisław] T[omkowicz], *W sprawie konserwacjiabytków sztuki i przeszłości*, w: *Kalendarz krakowski Józefa Czecha na rok 1895*, s. 63; Tenże, *Przyczynki do historii kultury Krakowa*, s. 80–84; J. Samek, op. cit., s. 491.

³³ Por.: „Czas”, 19 XI 1865, s. 2.

³⁴ Stanisław Tomkowicz, *Napisy domów krakowskich*, w: *Teka Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej*. T. 1. Kraków 1900, s. 4: „W kancelarii Muzeum Narodowego na I. piętrze nad drzwiami kartusz rzeźbiony z kamienia pińczowskiego (...). W tarczy znak cechu szewców a w otoku napis: „15 FRATERNITAS 99 CONTUBERNII”. Oczywiście, że rozdzielone cyfry stanowią datę (...). Kamień przeniesiono tu ze zburzonych jatek szewskich”.

³⁵ Jako pierwszy kartusz ten opisał Karol Richter, który przedstawił nawet układ napisu. Wyglądał on następująco:

OPUS	MAGI
STRI	AUGUS
TINI	LITWIN
EK	MURA
TORIS	1599

(BMHK, rkps nr 412, Kataster miasta Krakowa z wieku XVII, XVIII, XIX, s. 2).

³⁶ „Czas”, 19 XI 1865, s. 2.

³⁷ APK, Teki Ambrożego Grabowskiego, sygn. E 13. T. 1. (nie pag.).

³⁸ J. Pachonński, *Zmierzch sławetnych*, op. cit., s. 437–438. Opinia o skłonnościach szewcowych do mocnych napojów panowała już w wiekach średnich (por. Karol Estreicher, *Miniatury Kodeksu Bema oraz ich treść obyczajowa*, w: „Rocznik Krakowski”, T. XXIV. Kraków 1933, s. 220).

³⁹ APK, rkps 3152, s. 89.

⁴⁰ Tamże, s. 279.

⁴¹ Wymienia go wykaz majstrów, czeladzi i terminatorów w cechu szewców z 1796 r. (Tamże, s. 233).

⁴² Szymona Kowalskiego wymienia wykaz majstrów, czeladzi i terminatorów w cechu szewców pod r. 1796 (Tamże, s. 230).

⁴³ Wacław Bałucki wymieniony w wykazie majstrów, czeladzi i terminatorów cechu szewców pod r. 1796 (Tamże, s. 231).

⁴⁴ Tamże, s. 279.

⁴⁵ Słownik języka polskiego ułożony pod redakcją J. Karłowicza, op. cit., s. 146.

⁴⁶ APK, rkps 3152, s. 109.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże, s. 167.

⁴⁹ Codex diplomaticus Universitatis studii generalis Cracoviensis (...). Pars tertia. Cracoviae 1880, nr CCXCI, nr CCXCIII (por.: APK, sygn. W.M. 381: Acta hipoteczne W[olnego] Miasta Krakowa od nr 1 do 20 (lata 1820–1828) nie pag., zapis pod r. 1825). Józef Louis-Wawel błędnie przypisał fundację tę królowi Kazimierzowi Wielkiemu (por.: Józef Louis-Wawel, *Przechadzka kronikarza po Rynku Krakowskim*. Kraków 1890, s. 26). Co ciekawe, fundacji tej nie wymienia omawiający te sprawy Józef Garbacik (por.: Józef Garbacik, *Ognisko nauki i kultury renesansowej (1470–1520)*, w: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w la-*

tach 1364–1764. T. 1. Praca zbiorowa pod redakcją Kazimierza Lepszego. Kraków 1964. UJ. Wydawnictwa Jubileuszowe, T. XXI, s. 192–198).

⁵⁰ APK, Akta Hipoteczne W. Miasta Krakowa, op. cit.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże. Sprawa czynszu z jatek na rzecz Uniwersytetu pojawia się jeszcze z chwilą dokonywania wykupu przez miasto jatek, w celu ich wyburzenia. 12 marca 1874 r. rada miejska debatowała m.in. nad „extabulacją na drodze sądowej 500 dukatów na rzecz Collegium Maius, zapisanych na jatkach szewskich” („Czas”, 12 III 1874, s. 3).

⁵⁴ APK, Akta Hipoteczne W. Miasta Krakowa, zapis pod r. 1831.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Leon Wachholz, *Szpital krakowski 1220–1920*. T. 1. „Biblioteka Krakowska” nr 59. Kraków 1921, s. 104.

⁵⁹ „Ja niżej na podpisie wyrażony znam tym skrytem moim i daję plenipotencję WmPanu starszemu cechu szewskiego krakowskiego do sprzedania jatkki W. Pana Macieja Sroczyńskiego ratione długu, który przez proces prawa otrzymał, któremu towaru wydał za czerwonych złotych piętnaście tynfów dziewięć, na tym odebrał czerwonych złotych ośm, zostaje się reszty czerwonych złotych siedm i tynfów dziewięć, o co upraszam aby w jako najprędszym czasie była sprzedana. Na co dla lepszej wiary, wagi i uwagi podpisuję się ręką swoją własną. Działo się dnia 6-go czerwca roku Pańskiego 1752. Anastazy Koźmiński” (APK, rkps 3152, s. 121).

⁶⁰ Tamże, s. 135.

⁶¹ Tamże.

⁶² Tamże.

⁶³ APK, Akta Hipoteczne W. Miasta Krakowa.

⁶⁴ „Wykaz właścicieli jatek szewskich w gmachu pod N^m 3 Miasta Krakowa znajdujących się, którzy w szczególnych kwotach opłacają czynsz ziemny do skarbu na ręce starszych cechu szewskiego, któreń rocznie złp 100 gr 24 wynosi” (tamże).

⁶⁵ Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1809)*, cz. II: *Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne*, w: „Rocznik Krakowski”, T. XXXVI. Kraków, 1962, s. 11.

⁶⁶ APK, rkps 3152, s. 261–262.

⁶⁷ Tamże, s. 261.

⁶⁸ Tamże.

⁶⁹ D. Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego*, cz. II, s. 17.

⁷⁰ Tamże, s. 40.

⁷¹ „Gazeta Krakowska”, nr 92, 22 IV 1837. Dodatek, s. 1.

⁷² Tamże, s. 5–8:

NUMERA			NAZWISKA I IMIONA WŁAŚCICIELI
Currens	Sklepi- ków	Katastru hipote- tycznego	
1	2	3	4
1	1	4	Jakub i Maryanna Głowczyńscy
2	2	5	Szymon i Agnieszka (!) Burzyńscy
3	3	6	Stanisław i Łucja Kamieńscy
4	4	7	Jan i Wiktoria Karpińscy
5	5	8	Walenty i Teresa (!) Nowakowscy
6	6	9	Andrzej i Brygida Rokiccy
7	7	10	Ciż sami
8	8	11	Jacek i Barbara Sawiccy
9	9	12	Andrzej i Teresa (!) Rokiccy

1	2	3	4
10	10	13	Bartłomiej i Małgorzata Gregorowiczowie
11	11	14	Paweł i Agnieszka (!) Rucińscy 3/6 części a dzieci po Marcinie Milczu 2/6 części
12	12	15	Jakub i Teresa (!) Strasserowie
13	13	16	Szymon i Marianna Łypaczewscy
14	14	17	Sebastiana i Rozalia Nowakowscy
15	15	18	Bartłomiej i Małgorzata Gregorowiczowie
16	16	19	Karol i Elżbieta Kasprzyccy
17	17	20	Sukcesorowie Jana Brandysiewiczza
18	18	21	Franciszek Kuderski
19	19	22	Sukcesorowie Józefa i Barbary Świerczewskich
20	20	23	Jan i Helena Unnuchowie
21	21	24	Ignacy i Magdalena Orczykowscy
22	22	25	Stanisław Poprawski
23	23	26	Mikołaj i Jadwiga Batorscy
24	24	27	Jan i Magdalena Mikowiczowie
25	25	28	Mikołaj i Marianna Stachurscy
26	26	29	Maciej i Teodora Mydlewiczowie
27	27	30	Gabriel i Teresa (!) Sowińscy
28	28	31	Wincenty Słoński
29	29	32	Stanisław i Bronisława Jelonkowscy
30	30	33	Jan i Józefa Nowakowscy brat i siostra
31	31	34	Marcin i Maryanna Majowie
32	32	35	Józef i Maryanna Świdrowiczowie
33	33	36	Ciż sami
34	34	37	Andrzej i Marianna Woźniakowscy
35	35	38	Ciż sami
36	36	39	Jerzy i Agnieszka (!) Spenglerowie
37	37	40	Marcin i Rozalia Hamerlińscy
38	38	41	Jacek i Regina Radomscy
39	39	42	Wawrzyniec i Katarzyna Śliwińscy
40	40	43	Józef i Helena Klugerowie

1	2	3	4
41	41	44	Bonawentura i Maryanna Żembeckcy
42	42	45	Józef i Marianna Stadniccy
43	43	46	Paweł i Maryanna Grzegorzewscy
44	44	47	Jan i Tekla Bitmanowie
45	45	48	Walenty i Łucya Pieczerkiewiczowie
46	46	49	Felix Blum
47	47	50	Bazyli i Agnieszka (!) Szabelscy
48	48	51	Salomea Drozdowska
49	49	52	Dominik Przybylski
50	50	53	Józef i Katarzyna Klewsowie
51	51	54	Jacek i Maryanna Jandowie
53	53	55	Stanisław i Agnieszka (!) Jasińscy
53	53	56	Tomasz i Maryanna Galińscy
54	54	57	Agnieszka (!) Dębska
55	55	58	Antoni Zawadzki
56	56	59	Jan i Katarzyna Żurowscy
57	57	60	Tomasz i Urszula Matuszewscy
58	58	61	Kazimierz i Katarzyna Nikielowscy
59	59	62	Kunegunda Kudasiewiczowa w połowie, Piotr i Adolf z Michała Kudasiewiczza spłodzeni synowie w drugiej połowie
60	60	63	Maciej i Maryanna Łuczkiewiczowie
61	61	64	Tomasz i Józefa Frasińscy
62	62	65	Paweł i Barbara Sosnowcy
63	63	66	Jan Recel
64	64	67	Walenty i Julianna Wadowscy
65	65	68	Józef i Maryanna Maliszewscy
66	66	69	Wincenty i Anna Serkowscy
67	67	70	Wincenty i Elżbieta Janowscy
68	68	71	Jan i Antonina Tymińscy
69	69	72	Jan i Helena Ondrachowie
70	70	73	Jakub i Barbara Muszyńscy
71	71	74	Tomasz Hanicki
72	72	75	Szymon i Maryanna Łypaczewscy

1	2	3	4
73	73	76	Karol, Piotr i Anna Boreccy bracia i siostra
74	74	77	Michał i Katarzyna Migatulscy
75	75	78	Maciej i Barbara Cwiartkowie
76	76	79	Sebastyan i Teressa (!) Ochmanowiczowie
77	77	80	Tomasz i Regina Haniccy
78	78	81	Jan Chmielowski
79	79	82	Szymon i Agnieszka (!) Burzyńscy
80	80	83	Wojciech i Maryanna Cysterscy
81	81	84	Andrzej i Brygida Rokiccy
82	82	85	Ciż sami
83	83	86	Szczepan i Katarzyna Jeziorowscy
84	84	87	Mateusz i Salomea Brandysiewiczowie

⁷³ BMHK, druk nr R. 564.

⁷⁴ BMHK, rkps nr 412, Kataster miasta Krakowa, s. 2.

⁷⁵ „Zwischen diesem Thurme [tj. Wieżą Ratuszową — G.L.-N.] und der Tuchhalle und mit dieser in Verbindung liegen die sogenannten Schusterbände, kleine irreguläre Bauten, gegenwärtig noch ziemlich wohl erhalten” (K. Schenk), *Die grosse Markthalle zu Krakau, genannt Sukiennice*, op. cit., s. 131.).

⁷⁶ „Czas”, 19 XI 1865, s. 2.

⁷⁷ „Czas”, 10 VI 1866, s. 2; n.b. w cytowanym już pozwie z 1837 r. (BMHK, druk nr R. 564) wymienione jest 70 rodzin właścicieli (por.: Aneks nr II).

⁷⁸ „Czas”, 20 VI 1867, s. 2.

⁷⁹ „Czas”, 8 IV 1869.

⁸⁰ „Czas”, 30 I 1870.

⁸¹ „Czas”, 25 II, 1 III, 3 III, 22 IV, 23 IV 1870.

⁸² „Czas”, 8 III, 17 III, 1870.

⁸³ „Czas”, 30 III 1870.

⁸⁴ „Czas”, 9 IV 1870.

⁸⁵ „Czas”, 27 IV 1870.

⁸⁶ „Czas”, 5 V 1870.

⁸⁷ „Czas”, 10 V, 12 V 1870; por.: „Czas” 27 IV 1870.

⁸⁸ Wśród punktów obrad rady miejskiej, przewidzianych na 1 XII 1870 znalazł się następujący: „potwierdzenie nabycia przez Komisję Sukienniczą [tj. do spraw restauracji Sukiennic — G.L.-N.] jatek szewskich za 3440 złr” („Czas” 1 XII 1870).

⁸⁹ „Czas”, 14 IX, 27 IX 1871.

⁹⁰ „Czas”, 4 V 1871, 20 II, 24 IV 1872.

⁹¹ „Czas”, 24 IV, 1 V 1872.

⁹² „Czas”, 3 I, 7 XI 1875; Helena Kita, Tomasz Pryliński (1847–1895), w: „Rocznik Krakowski”, T. XXXIX. Wrocław–Kraków 1968, s. 121, 126–130.

⁹³ S. Świszczowski, *Sukiennice na Rynku Krakowskim w epoce gotyku i renesansu*, op. cit., s. 308; H. Kita, op. cit., s. 127.

⁹⁴ BMHK, rkps nr R. 412, s. 2.

⁹⁵ „Czas”, 1 I 1876.

⁹⁶ „Czas”, 28 VI 1876.

⁹⁷ „Czas”, 26 VIII 1876.

⁹⁸ „Czas”, 8 V 1878.

⁹⁹ „Czas”, 27 VIII 1879.

¹⁰⁰ „Czas”, 19 XI 1865.

¹⁰¹ „Czas”, 14 VI 1868.

¹⁰² „Czas”, 13 VIII 1873 (nekrolog); Emanuel Świekowski, *Pamiętnik Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie (1854–1904)*. Kraków 1905, s. 264; Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler, T. XXXI. Leipzig (b.d.), s. 432.

¹⁰³ Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler, op. cit.

¹⁰⁴ Płótno to, pozostające długo w rękach rodziny Stachowiczów w Rzeszowie, prezentowane było na wystawie „Starego Krakowa” w 1936 r. (por.: Katalog wystawy „Starego Krakowa” urządzony staraniem Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa oraz Archiwum Akt Dawnych Miasta Krakowa w salach zamku królewskiego na Wawelu. Czerwiec — październik 1936, s. 26 poz. 200). Od 1951 r. obraz stanowi własność Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (nr inw. MHK 589/III).

ANEKS Nr I.

Rewizja jatek szewskich w Rynku Głównym Miasta Krakowa pod N[ume]ren popisowym domów 3 w roku 1824 urzędownie dopełniona

Nr porządkowy	Nazwiska dawnych właścicieli	Nazwiska właścicieli wg rejestru z 1824 r.	Nazwiska właścicieli wg wykazu z 1826 r.
1	2	3	4
1.	—	Salomea Litychowska	Franciszek Litychowski
2.	Gotfryd i Elżbieta Szmid; Jakub i Elżbieta Jandowie	Wincenty i Agnieszka Bęczkowscy	Szymon Bużeński
3.	Wawrzyniec i Barbara Korczyńscy	Stanisław i Łucja Kamińscy	Stanisław Kamiński
4.	Marianna 1 ^o Czerniowska 2 ^o Majowa	Elżbieta i Piotr Berentowie	Jan Karpiński
5.	Błażej Śpiewankiewicz	Walenty i Teresa Nowakowscy	Walenty Nowakowski
6.	Salomea Litychowska	Andrzej i Brygida Rokiccy	Andrzej Rokicki
7.	Wojciech i Marianna Gołoniewiczowie	Andrzej i Brygida Rokiccy	Andrzej Rokicki

1	2	3	4
8.	Leopold Maciński (31 XII 1794 sprzedał Franciszkowi i Franciszce Całkowskim)	Franciszek i Franciszka Całkowscy (3 XII 1800 sprzedali Jacentemu i Barbarze Sawickim)	Kazimierz Fedorowicz
9.	Adam Badurski	Andrzej Rokicki	Andrzej Rokicki
10.	—	Bartłomiej Gregorowicz	Andrzej Rokicki
11.	Marianna i Paweł Grzegorzewscy	Agnieszka i Paweł Rucińscy	Paweł Ruciński
12.	Teresa i Jakub Soraszerowie	Jakub Zelbertowicz	Jakub Zelbertowicz
13.	Jasińscy	Szymon i Kunegunda Łypaczewscy	Szymon Łypaczewski
14.	Brygida z Blumów dawniej Gorzowska teraz Rokicka	Sebastian i Rozalia Nowakowscy	Walenty Nowakowski
15.	Jan i Marianna Rybaccy	Bartłomiej i Małgorzata Gregorowiczowie	Bartłomiej Gregorowicz
16.	Godziszewscy	Elżbieta i Karol Kasprzyccy	Karol Kasprzycki
17.	Sukcesorowie Brandysiewiczów	—	Sukcesorowie Brandyziewicz (!)
18.	—	Franciszek Kundrant	Franciszek Kondram (!)
19.	Józef Świrczewski	—	Józef Świrczoski (!)
20.	Magdalena i Jakub Wołowiczowie	Jan i Helena Undruchowie	Tomasz Rypnioski
21.	Ignacy Orczykowski	Sukcesorowie Orczykowskiego	Sukcesorowie Orczykowskiego
22.	Stanisław i Tekla Nowakowscy	Stanisław Poprawski	Stanisław Nowakowski
23.	—	Jan Markoner	Jan Mikiewicz
24.	—	Jan Mikowicz	Jan Mikowicz
25.	Jerzy i Rozalia Sulisławscy	Mikołaj i Marianna Stachowscy	Mikołaj Stachurski
26.	—	Wojciech Cyzłowski	Wojciech Pysłowski (!)
27.	Franciszek i Helena Żurkiewiczowie	Wawrzyniec i Katarzyna Śliwińscy	Gabriel Sowiński
28.	—	Wincenty Słoński	Wincenty Słoński
29.	Tomasz Matuczewski	Bronisława Jelonkowska	Stanisław Jelonkowski
30.	Piotr Łuczakowicz w roku 1786	Mateusz Nowakowski	Mateusz Nowakowski
31.	Elżbieta i Piotr Berentowie	Marianna Majowa	Marian May
32.	Józef i Agata Piekarscy	Marianna Szwidrowiczowa	wdowa Szwidrowiczowa
33.	Łucja z Trzecieckich Wolska	Marianna Szwidrewiczowa	wdowa Swidrowiczowa (!)
34.	Wincenty i Marianna Chalbińscy	Jędrzej i Marianna Woźniakowscy	Andrzej Woźniakowski
35.	Barbara Korczyńska	Jędrzej i Marianna Woźniakowscy	Andrzej Woźniakowski
36.	Jan i Elżbieta Nowakowscy	Jerzy i Agnieszka Spenglerowie	Jerzy Spengler
37.	Rozalia Iżycka	Rozalia i Marcin Hamerlińscy	Jan Drożdowski
38.	Jerzy i Zuzanna Wiadrowiczowie	Regina Stern	Freyderyk Stern
39.	Antoni i Rozalia Mierzwińscy	Gabriel i Teresa Sowińscy	Wawrzyniec Śliwieński
40.	Józef i Marianna Stadniccy	Jan Margasiński	Józef Klugier
41.	Andrzej Świerczowski	Marianna Wysocka	Tomasz Wysocki
42.	Franciszka Samborska	Józef i Marianna Stadniccy	Józef Stadnicki
43.	Tomasz i Marianna Wysoccy	Paweł i Marianna Grzegorzewscy	Paweł Grzegorzewski

1	2	3	4
44.	Józef i Agata Piekarscy	Jan i Tekla Bitmanowie	Szymon Łypaczewski
45.	Jan i Elżbieta Nowakowscy	Łucja Pieczorkiewiczowa	Pieczarkiewicz (!)
46.	Paweł Jasieński	Felix Blum	Felix Blem (!)
47.	Salomea i Marianna Wachowicz	Bazyli i Agnieszka Szabelscy	Bazyli Szabelski
48.	Rozalia Iżycka	Salomea Drozdowska	Marcin Hamerliński
49.	Jan i Brygida Szabelscy	Dominik i Marianna Przybylszy	Ignacy Kwaśniewski
50.	Kasper Siekański	Józef i Katarzyna Kluczowie	Józef Klews
51.	Karol i Agnieszka Klęscy	Jacenty i Marianna Jandowie	Jacek Janda
52.	Klara Sulisławska	Stanisław i Agnieszka Jasińscy	Stanisław Jasieński (!)
53.	—	Tomasz Galiński Wojciech Gładysiewicz	Wojciech Gładysiewicz
54.	Tomasz Pataszewski	Szymon Dembski Agnieszka Dembska czyli terazniejsza Józefowa Nowicka	Józef Nowicki
55.	Marianna, Rozalia i Kanty Czekanowie niegdy Franciszka i Wiktorii małżonków Czekanów sukcesorowie	Antoni Zawadzki	Antoni Zawacki (!)
56.	Antoni Kordecki	Zofia Żurowska	wdowa Żurowska
57.	Jakub i Magdalena Wołowiczowie	Tomasz i Urszula Matuszewscy	Tomasz Matuszewski
58.	Jan Czerwiński	Katarzyna Nikielowska	wdowa Nikielowska
59.	Stanisław Hemski	Kunegunda z Godzickich Kudasiewiczowa a terazniejsza Krasieńska	Bartłomiej Krasieński
60.	Andrzej i Anastazja Bergerowie	Maciej i Marianna Łuczkiewiczowie	Maciej Łuczkiewicz
61.	Antoni i Katarzyna Ryszkiewiczowie	Franciszek i Magdalena Firlecińscy	Tomasz Frasiński
62.	Antoni i Marianna Majerowie	Sebastian i Marianna Chemszy	Paweł Sosnowski
63.	Michał Staniszewski	Jan Recel	Jan Reiel (!)
64.	Jan i Konstancja Mandrzykiewiczowie	Walenty i Julianna Wadowscy	Walenty Wadowski
65.	Jan i Magdalena Nowakowscy	Józef i Marianna Maliczewscy	Józef Maliszewski (!)
66.	Tomasz Urbański	Maciej i Franciszka Piwońscy	Kajetan Demboski
67.	—	Elżbieta Janowska	Sukcesorowie Janowskiego
68.	—	Jan Tymiński	Jan Tymieński (!)
69.	Helena Undruchowa	Teresa Ochmanowiczowa	Sebasitian Ochmanowicz
70.	Antoni Muszyński	Jakub i Barbara Muczajscy	sukcesorowie Myszalskich (!)
71.	Wojciech Chanicki	Tomasz Chanicki	Tomasz Hanicki (!)
72.	Jan i Antonina Wyczyński	Szymon i Marianna Łypaczewscy	Szymon Łypaczewski
73.	Jan i Brygida Szawelszy	sukcesorowie Boreckich: Piotr, Karol i Anna, pozostali po rodzicach Grzegorz i Katarzynie Boreckich	sukcesorowie Boreckich
74.	—	Michał Migatulski	Michał Migatulski
75.	Jan i Klara Maroński	Barbara 1 ^o Ćwiartkowiczowa 2 ^o Pędzikoska	Józef Pędzikowski (!)
76.	Jakub i Franciszka Krzanowscy	Sebastian i Teresa Ochmanowiczowie	Sebastian Ochmanowicz

1	2	3	4
77.	1. Izydor Teresiński 2. Marianna z Teresińskich Furmankiewiczowa	Tomasz i Regina Chaniccy	Tomasz Hanicki (!)
78.	Teresa i Jan Margasińscy	Jan Chmielowski	Jan Chmielowski
79.	Elżbieta z Szmidtów Jandowa	Agnieszka i Szymon Burzyńscy	Szymon Burzyński
80.	Jan Urbański	Wojciech i Marianna Cyterscy	Wojciech Cytowski (!)
81.	Sebastian i Rozalia Nowakowscy	Andrzej i Brygida Rokiccy	Andrzej Rokicki
82.	Michał i Katarzyna Migadulscy	Andrzej i Brygida Rokiccy	Andrzej Rokicki
83.	Józef i Kuneduna Gąsiorowscy	Szczepan Jezierski	Szczepan Jeziorski (!)
84.	—	Jan Brandyciewicz	wdowa Brandysiewiczowa (!)

ANEKS Nr II.

„Działo się w Krakowie dnia 6 Maja 1837 r. Na żądanie Senatu Rządzącego Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu, od którego Michał Strożecki Assessor Prawny przy tymże Senacie Rządzącym, obojga praw doktor, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 260 zamieszkały, a do tej czynności w Biórze (!) Wysokiego Senatu w Krakowie pod L. 106 obrane zamieszkanie mający, z mocy upoważnienia i polecenia Senatu z dnia 7 grudnia 1836 r. do N[ume]ru 7201 D.G.S. i z dnia 23 lutego 1837 r. do N[ume]ru 882 D.G.S. działać będzie.

Ja wożny niżej przy wręczaniu z immatrykuły wyrażony w imieniu J.W. Prezesa i Senatorów Senatu Rządzącego Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu zapoznałem właścicieli Jatek Szewskich pod liczbą 3 w Gminie I. Miejskiej w Rynku Głównym stojących, jako to:

1. P. Fryderyka Stern Starszego, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 20, i Pawła Grzegorzewskiego Podstarszego Cechu Szewskiego, w Krakowie przy ul. Szerokiej pod L. 71 zamieszkałych, w imieniu tegoż cechu właściciela gmachu jatek szewskich n[ume]rem 3 w gminie I oznaczonych, tudzież w szczególności właścicieli jatek nr 23, 56, 64 — działających.

2. P. Maryannę Radomską po Janie Radomskim pozostałą wdowę, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 394 zamieszkałą, właścicielkę kramu w jatkach nr 1.

3. PP. Szymona i Agnieszkę (!) Burzyńskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 569 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 2 i 79.

4. P. Pawła Sosnowskiego, w Krakowie przy ulicy Floryńskiej pod L. 500 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 3.

5. P. Pawła Slucińskiego, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 262 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 4.

6. P. Stanisława Zwierzewskiego, w Krakowie przy ulicy Szewskiej pod L. 320 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 5.

7. P. Andrzeja Rokickiego, w Krakowie przy ulicy Szczyrpańskiej pod L. 371 zamieszkałego właściciela kramów w jatkach nr 6, 9, 74, 81, 82, 83.

8. P. Michała Czerwińskiego, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 261 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 7.

9. P. Kazimierza Federowicza, w Krakowie przy ulicy Długiej pod L. 72 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 8.

10. P. Józefa Klews, w Krakowie przy ulicy Rogackiej pod L. 418 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 10.

11. PP. Pawła i Agnieszkę (!) Rucińskich małżonków, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 262 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 11.

12. P. Franciszka Strasser, w Krakowie przy ulicy Stolarskiej pod L. 65 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 12.

13. PP. Szymona i Maryannę, Łypaczewskich małżonków, w Krakowie, przy ulicy Żydowskiej pod L. 292 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 13.

14. PP. Sebastjana i Rozalię (!) Nowakowskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Różannej pod L. 619 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 14.

15. PP. Bartłomieja i Małgorzatę Gregorowiczów małżonków, w Krakowie przy ulicy Mikołajskiej pod L. 640 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 15.

16. PP. Karola i Elżbietę Kasprzyckich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 567 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 16.

17. P. Antoniego Brandysiewiczza, w Krakowie przy Smoleńsku pod L. 156 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 17.

18. P. Stanisława Malickiego, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 456 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 18.

19. P. Jana Radziszewskiego, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 29 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 19.

20. P. Jana Kantego Ochmanowicza opiekuna sukcesorów po zmarłych Janie i Helenie Unnuchach małżonkach, właścicieli kramu w jatkach nr 20, w Krakowie przy Nowej Bramie zamieszkałego.

21. P. Piotra Kręciszewskiego, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 28 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 21.

22. P. Stanisława Nowakowskiego, w Krakowie przy kościele Marków pod L. 420 zamieszkałego właściciela kramu w jatkach nr 22.

23. PP. Mikołaja i Jadwigę Batorskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szerokiej pod L. 40 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 23.

24. P. Jakuba Stachurskiego, w Krakowie przy Stym Duchu pod L. 592 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 25.

25. P. Wojciecha Pyżłowskiego, w Krakowie przy Nowej Bramie pod L. 270 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 26.

26. P. Hassową wdowę kramarkę przy Krakowie na Smoleńsku pod L. 187 zamieszkałą, właścicielkę kramu w jatkach nr 27.

27. P. Wincentego Słoińskiego, w Krakowie na Kaple-rzu (!) pod L. 162 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 28.

28. PP. Stanisława i Bronisławę Jelonkowskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Sławkowskiej pod L. 404 zamieszkałych, właścicieli kramów w jatkach nr 29.

29. PP. Jana i Józefę brata i siostrę Nowakowskich, w Krakowie przy ulicy Świętej Anny pod L. 317 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 30.

30. PP. Marcina i Maryanne Majów małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 596 zamieszkałych, właścicieli kramów w jatkach nr 31.

31. P. Jana Radziszewskiego, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 29 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 32.

32. P. Antoniego Zawadzkiego, w Krakowie przy ulicy Świętej Anny pod L. 319 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 33.

33. PP. Andrzeja i Maryanne Woźniakowskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 396 zamieszkałych, właścicieli w jatkach nr 34 i 35.

34. PP. Piotra i Agnieszkę (!) Hanickich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 571 zamieszkałych, właścicieli kramów w jatkach nr 36 i nr 71.

35. Jana Drozdowskiego, w Krakowie na Smoleńsku pod L. 282 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 37.

36. PP. Fryderyka i Reginę Stern małżonków, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 201 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 38.

37. PP. Wawrzyńca i Katarzynę Śliwińskich małżonków, w Krakowie na Wesoły (!) pod L. 255 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 39.

38. PP. Józefa i Helenę Klugerów małżonków, w Krakowie przy ulicy Stolarskiej pod L. 63 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 40.

39. P. Stanisława Malickiego, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 456 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 41.

40. PP. Józefa i Maryanne Stadnickich małżonków, w Krakowie przy ulicy Brackiej pod L. 243 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 42.

41. P. Jana Kantego Ochmanowicza, Opiekona SSrów [tj. sukcesorów — G.L.-N.] s.p. Pawła i Maryanny Grzegorzewskich, właścicieli kramu w jatkach nr 43, w Krakowie na Wielopolu pod L. 263 zamieszkałego.

42. P. Jana Kantego Ochmanowicza, opiekona SSrów s.p. Sebastjana i Teressy Ochmanowiczów (!) małżonków, właścicieli kramu w jatkach nr 44, w Krakowie na Wielopolu pod L. 263 zamieszkałego.

43. P. Józefa Pieczarkiewicza, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 102 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 45.

44. P. Andrzeja Rokickiego, opiekona SSrów s.p. Felixa i Małgorzaty Blumów małżonków, właścicieli kramu w jatkach nr 46 w Krakowie przy ulicy Szczepańskiej pod L. 371 zamieszkałego.

45. P. Stanisława Zwierzewskiego, w Krakowie przy ulicy Szewskiej pod L. 320 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 47 i 51.

46. P. Salomeę Drozdowską, w Krakowie na Smoleńsku pod L. 282 zamieszkałą, właścicielkę kramu w jatkach nr 48.

47. P. Ignacego Kwaśniewskiego, w Krakowie przy ulicy Ś[więte]go Jana pod L. 474 zamieszkałego, właściciela kramów w jatkach nr 49–68.

48. PP. Józefa i Petronellę Klewsów małżonków, w Krakowie przy ulicy Rogackiej pod L. 418 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 50.

49. P. Józefa Jasińskiego, w Krakowie przy ulicy Floryańskiej pod L. 511 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 52.

50. P. Bartłomieja Ziemińskiego, w Krakowie przy Smoleńsku pod L. 168 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 53.

51. P. Józefa Nowickiego, w Krakowie na Smoleńsku pod L. 168 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 54.

52. P. Antoniego Zawadzkiego, w Krakowie przy ulicy Ś[więte]j Anny pod L. 310 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 55.

53. P. Tomasza i Urszulę Matuszewskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Rogackiej pod L. 409 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 57.

54. P. Szywona (!) Sikorskiego, w Krakowie w Rynku Głównym pod L. 238 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 58.

55. PP. Kunegundę tudzież Bartłomieja Kasińskiego, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 392 zamieszkałego, opiekuna Piotra i Adolfa Kudasiewiczów, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 845 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 4.

56. PP. Piotra i Kunegundę, brata i siostrę Łuczkiwiczów, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 392 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 60.

57. PP. Tomasza i Józefę Frasińskich małżonków, w Krakowie przy placu Szczepańskim pod L. 363 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 61.

58. PP. Pawła i Barbarę Sosnowskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Floryańskiej pod L. 500 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 62.

59. PP. Józefa i Maryannę Maliszewskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 207 zamieszkałych, właścicieli kramów w jatkach nr 63 i 65.

60. P. Kajetana Dębskiego, w Krakowie przy ulicy Szewskiej pod L. 348 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 66.

61. PP. Wincentego i Elżbietę Janowskich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 567 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 67.

62. P. Kantego Ochmanowicza, opiekona SSrów s.p. Jana i Heleny Ondrachowiczów małżonków, właścicieli kramu w jatkach nr 69, w Krakowie przy Nowej Bramie pod L. 272 zamieszkałego.

63. PP. Jakuba i Barbarę Muszyńskich małżonków, w Krakowie przy Nowej Bramie pod L. 272 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 70.

64. P. Józefa Urańskiego, opiekona SSrów po s.p. Szymonie i Maryannie Łypaczewskich, właścicielach kramu w jatkach nr 72 pozostałych, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. zamieszkałego.

65. P. Karola i Piotra braci i Annę siostrę Boreckich, w Krakowie przy ulicy Siennej pod L. 56 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 73.

66. P. Józefa Sędzikowskiego, w Krakowie przy ulicy Stolarskiej pod L. 63 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 75.

67. PP. Tomasza i Reginę Hannickich małżonków, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 571 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 77.

68. P. Jana Chmielowskiego, w Krakowie przy ulicy Szpitalnej pod L. 363 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 78.

69. PP. Wojciecha i Maryannę Cyterskich małżonków, w Krakowie na Wielopolu pod L. 262 zamieszkałych, właścicieli kramu w jatkach nr 80.

70. P. Kaspra Bryniawskiego, w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 378 zamieszkałego, właściciela kramu w jatkach nr 84. Wszystkich majstrów propessyi (!) szewskiej i onymże nakazałem, aby się za dni ośm od dnia doręczenia pozwu niniejszego rachując [podkreśl. w tekście — G.L.-N.], gdy sprawa ta z porządku wokandy właściwej na audyencyą Trybunału I. Instancyi Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu posiedzenia swe zwykłe w Krakowie przy ulicy Grodzkiej pod L. 106 odbywającego, pod Ostrością prawa [podkreśl. w tekście — G.L.-N.] na niestawających, stawili i byli obecni gdy Assessor prawny [podkreśl. w tekście — G.L.-N.] przedstawi:

Zgromadzenie Reprezentantów uchwałą swą 18 września 1833 r. postanowiło dla użytku publicznego odbudowanie gmachu Sukiennic w sposób łączący pożytek z upiększeniem.

Doprowadzenie do skutku tej uchwały pruczone (!) zostało Senatowi Rządzącemu; wykonanie rzeczzonego dzieła połączone jest z koniecznością spłacenia przyległych własności prywatnych, jako już to zburzeniu, już zmianom głównym ulegającym, o czym Senat Rządzący powziawszy niezwodne przekonanie, postanowił wywłaszczenie takowych na zasadzie artykułu 545 K.C. według form wskazanych Uchwałą Sejmową z dnia 19 grudnia 1821 r. uskutecznić. Senat chcąc na drodze dobrowolnej zgody układy z właścicielami realności Sukiennice otaczających poczynić, ustanowił był Komitet, którego bezskutecznie właścicieli wzywał, a po zdaniu przez Komitet raporcie, Senat reskryptami swymi z dnia 7 grudnia 1836 r. do N[ume]ru 720 i z d. 23 lutego 1837 r. do N[ume]ru

882 D.G.S. polecił Assessorowi Prawnemu popieranie kroków prawnych w celu aby wszystkie kramy, jatki, sklepy, bądź budowle Sukiennice otaczające, bądź w Sukiennicach będące lub z gmachem Sukiennice stykające się, na własność publiczną w myśl prawa sejmowego z d. 19 grudnia 1821 r. drogą wywłaszczenia nabyte zostały, a po dopełnieniu obwieszczeń stosownych, wytacza obecnie rzecz na drogę sądową, gdzie obok zasad przytoczonych prawa i złożenia upoważnień wniesie konkluzją, aby TRYBUNAŁ [podkreśl. w tekście — G.L.-N.] dał miejsce relacyi biegłych dla oznaczenia wartości niżej wyrażonych szczególnych realności pod L. 3, mianowicie Nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84 — aby do tej czynności mianował biegłych i z grona swego sędziego do odebrania od tychże przysięgi delegował, następnie zaś aby spłacenie istotnej wartości orzec i realności te na własność publiczną zasądzić raczyą — z właściwym skutkiem hipotecznym, wyrokiem z egzekucją tymczasową mimo opozycyi i apelacyi wykonalnym.

Dnia dwunastego maja 1837 r.

Piotr Szczawiński W.S. [podpis odręczny — G.L.-N.]

Ja Piotr Szczawiński woźny sądowy przez Wysoki Senat Rządzący W.M. Krakowa i Jego Okręgu na dnia 4 lutego 1830 r. do N[ume]ru 330 nominowany, w Krakowie przy ulicy Rogackiej pod L. 419 mieszkający, kopią (!) niniejszego pozwu bez stempla spisana, z oryginałem swym zgodną, wręczyłem P. Szymonowi i Maryannie Łypaczewskim małżonkom w Krakowie przy ulicy Żydowskiej pod L. 292 zamieszkałym, którą osobiście odebrali.

Świadczę Piotr Szczawiński W.S. [to zdanie dopisane odręcznie — G.L.-N.]”.